

AKÜRD xalqı mübariz və qəhrəman xalqıdır
H.Əliyev

DİPLOMAT

Nº 03 (151), 23-29 yanvar, Çilîya paşın - sal 2012
Ji meha şubatê sala 2003-a tê weşandin

Həftəlik İctimai-siyasi qəzet
Rojnama heftename civakî û sîyasî

Qiyməti,
Hejaye 40 qəpik

Bilirsən, nə etmiş kürdlər bir zaman?
Qurtarmış İslami çox ağır dardan! | Qədim Avropanın xaçpərəstləri,
Yüz illər sindirmiş göy məscidləri. | Müsəlman keçmişin öyrənsə əgər,
Kurdün dərgahına daim baş əyər.
Səbahəddin Eloğlu

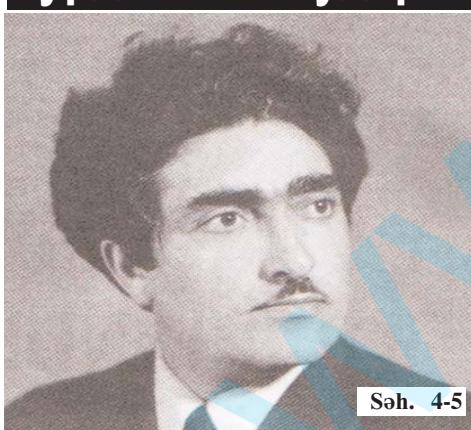
İlham Əliyev Gəncədə "Qala" kompleksinin
tikinti işlərinin gedişi ilə maraqlanmışdır

Курдское Государственное Образование

Президент Барзани принял
министра экономики Турции

Учредительное собрание НКА курдов
Саратовской области «Загрос»

HÜSEYNİN DƏRDİ,
YAXUD QƏM ŞERİ

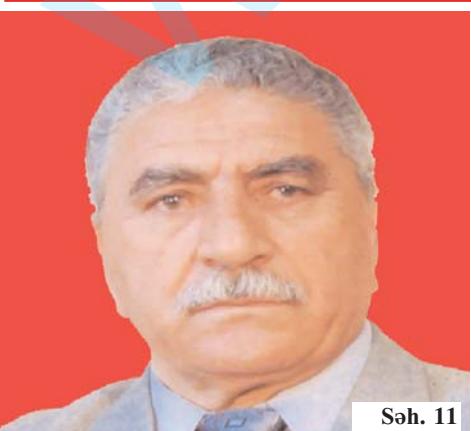
Памяти Кази
Мухаммеда

Dê Yekrêzî, Çaksazî û Xizmet
armanca Hîkûmeta Nû be

Делегация парламента Курдистана
посетит семьи погибших во
время авианалета в Улудере

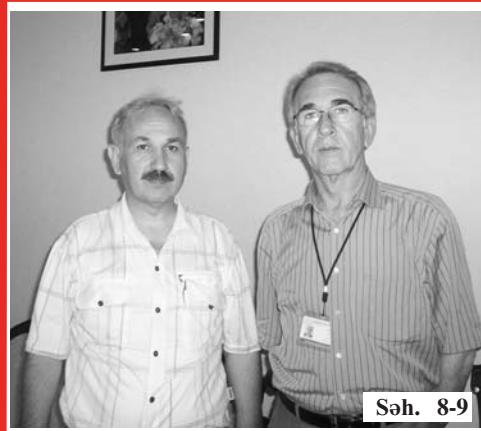
XWEZİL, ROKÊ, BİÇÜYAMA
CEM OCALAN

Eutelsat приостановил
вещание РОЖ ТВ

Li parlementa Tirkîyê
gotûbêjên 'Kurd û Kurdistanê'

DAMEZIRANDINA 13-SALIYA
"KURDISTAN TV" PİROZBE

İlham Əliyev Gəncədə Heydər Əliyev Mərkəzinin təməlqoyma mərasimində iştirak etmişdir

Prezident İlham Əliyev Gəncə şəhərində Heydər Əliyev Mərkəzinin təməlqoyma mərasimində iştirak etmişdir.

İnşaatçılar dövlətimizin başçısını hərarətə qarşıladılar.

Prezident İlham Əliyev Heydər Əliyev Mərkəzinin layihəsi ilə tanış oldu. Qeyd edildi ki, mərkəzin yaxınlığında eni 20, uzunluğu 50, hündürlüyü isə 36 metr olan "Zəfər tağı" inşa ediləcəkdir. "Zəfər tağı"nın ətrafi seyr etmek üçün 30 metr hündürlüyündə meydançası da olacaqdır. Meydançaya qalxmaq üçün 2 lift və pilləkənin quraşdırılması nəzərdə tutulur.

Bildirildi ki, mərkəzin üç mərtəbədən ibarət olacaq binasının ümumi sahəsi 4 min 500 kvadratmetrdir. Birinci mərtəbədə sərgi zalı, ikinci mərtəbədə Azərbaycanın tarixini və müasir inkişafını əks etdirən ekskursiya zalı, elektron və adı kitabxana, üçüncü mərtəbədə köməkçi otaqları, müşavirə-konfrans zalı və 400 yerlik iclas zalı olacaqdır.

Prezident İlham Əliyev mərkəzin təməlini qoysdu.

Dövlət başçısı beton qarışığı tökən qurğunun düyməsinə basdı.

Azərbaycan Prezidenti mərkəzin tikintisinin yüksək səviyyədə aparılması ilə bağlı tapşırıq və tövsiyələrini verdi.

İlham Əliyev Goranboyda 525 məcburi köçkün ailəsi üçün salınmış məhəllənin açılışında iştirak etmişdir

Prezident İlham Əliyev Goranboyda 525 məcburi köçkün ailəsi üçün inşa edilmiş beşmərtəbeli 9 yaşayış binasından ibarət məhəllənin açılışında iştirak etmişdir. Dövlət başçısı əvvəlcə Xocalı soyqırımı qurbanlarının xatire abidəsini ziyarət edərək öününe gül dəstəsi qoysdu. Sonra Baş nazirin müavini, Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İsləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Əli Həsənov Prezident İlham Əliyevə Naftalan şəhərində məcburi köçkünlərin müvəqqəti məskunlaşdırıldığı sənatoryalardakı ağır şərait və Goranboyda məcburi köçkün ailələri üçün hündürmərtəbeli yaşayış binalarından ibarət məhəllənin baş planı və texniki-iqtisadi göstəriciləri barədə məlumat verdi.

Qeyd edildi ki, yeni binalardan səkkizi 60, biri isə 45 mənzillidir. Mənzillər bir, iki, üç və dörd otaqlıdır. Məcburi köçkünlərin mənzil-meişət şəraitinin yaxşılaşdırılması məqsədi ilə salınan bu məhəllədə bütün lazımi tədbirlər görülmüşdür. Mənzillərin elektrik, istilik və su ilə təchizatı yüksək səviyyədə heyata keçirilmişdir. Bildirildi ki, ümumiyyətlə, Goranboy rayonu ərazisində indiyədək 2 min 150 ailə, o cümlədən 208 daimi məskunlaşmamış qaçqın və 1942 məcburi köçkün ailəsi üçün 6 qəsəbə və 690 mənzilli 12 beşmərtəbeli binadan ibarət bir məhəllə salınmışdır. Prezident İlham Əliyev Xocalı rayonundan məcburi köçkün Qədim Sadıqovun mənzilində oldu, burada yaradılan şəraitlə maraqlandı. Q.Sadıqov qaçqın və məcburi köçkün ailələrinə göstərdiyi diqqət və qayğıya görə dövlətimizin başçısına təşəkkür etdi.

Sonra Azərbaycan Prezidenti məhəllədə inşa olunmuş Xocalı şəhər 1 nömrəli musiqi məktəbində yaradılmış şəraitə tanış oldu. Məktəbin foyesində ümummilli lider Heydər Əliyevin və Prezident İlham Əliyevin Xocalıdan olan məcburi köçkünlərlə görüşlərini əks etdirən fotosetlər yaradılmışdır. Burada ayrıca "Xocalı faciəsi - xalqın qan yaddaşı" adlı fotoğraf də vardır. Foyeda, həmcinin ulu öndər Heydər Əliyevin və Prezident İlham Əliyevin ölkəmizdə mədəniyyətin inkişafına göstərdikləri diqqət və qayğını, eləcə də Azərbaycanın birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevanın təhsilə bağlı həyata keçirdiyi irimiqyaslı layihələri əks etdirən guşələr yaradılmışdır.

Məlumat verildi ki, musiqi məktəbində tar, qarmon, nağara və fortopiano sinifləri yaradılmışdır. Burada uşaqların musiqini dərindən mənimsemələri üçün hər cür şərait vardır.

Prezident İlham Əliyev məktəbin zalında Xocalı rayonundan olan məcburi köçkünlərin ifasında musiqi nömrələrini dinlədi, onlarla xatire şəkli çəkdirdi.

Daha sonra Prezident İlham Əliyev yeni məhəllənin sakinləri ilə görüşdü.

Məcburi köçkün Məmməd Baxışov onlara göstərilən diqqət və qayğıya görə Azərbaycan Prezidentine minnədarlıq etdi. Sonda xatire şəkli çəkdirildi.

Gəncədəki "Xəmsə" abidə kompleksində Nizami Gəncəvinin heykəli açılmışdır

Yanvarın 21-də Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Gəncəyə səfəri çərçivəsində "Xəmsə" abidə kompleksində Nizami Gəncəvinin heykəlinin açılışında iştirak etmişdir.

Dövlətimizin başçısı dahi şairin heykəlinin üzərindən örtüyü götürdü, öününe gül dəstəsi qoysdu.

Məlumat verildi ki, Nizami Gəncəvinin əsərlərinin motivlərinə həsr olmuş kompleksin inşasında qədim Azərbaycan memarlığına istinad edilmişdir. "Xəmsə" abidə kompleksi

8 künc, bürc, şam, çarhovuz və digər elementlərdən istifadə edilərək ucaldılmışdır. Kompleksdə Nizami Gəncəvinin "Leyli və Məcnun", "Sirlər xəzinəsi", "Yeddi gözəl", "Xosrov" və "Şirin", "İskəndərnəmə" poemalarının hər birinə aid abidə qoymulmuşdur. Bununla da Nizami yaradıcılığını əks etdirən son dərəcə nadir bir sənət abidəsi ərsəyə gəlmişdir.

Keçmişə bağlılıq, əcdadlarımızdan gələn mədəni dəyərlərin qorunub saxlanması

Prezident İlham Əliyevin yürüdüyü siyasetin təməl prinsiplərindən biridir. Nizami Gəncəvinin xatirəsinin əbədiləşdirilməsi istiqamətində atılan

mühüm addımlardan olan "Xəmsə" abidə kompleksi də dövlətimizin başçısının Nizami yaradıcılığına verdiyi önəmi bir daha təsdiqləyir.

İlham Əliyev Gəncədəki "İmamzadə" kompleksində aparılan təmir-bərpa və tikinti işlərinin gedisi ilə tanış olmuşdur

Prezident İlham Əliyev Gəncədəki "İmamzadə" kompleksində aparılan təmir-bərpa və tikinti işlərinin gedisi ilə tanış olmuşdur.

Dövlət başçısı kompleksin eskiz layihələri ilə tanış oldu. Məlumat verildi ki, kompleksin yerləşdiyi 2 hektardan çox ərazidə indiyədək xeyli iş görülmüşdür. On min kvadratmetrdən çox əraziyə asfalt örtüyü salınmış, 4 min 400

poqonmetr bəzəkli seki daşları döşənmişdir. Hazırda ərazidə uzunluğu 100, eni 15 metr olan sahədə dini ayınların icra edilməsi üçün müxtəlif tikililər inşa edilir, müasir işıqlandırma sistemi quraşdırılır. Layihə üzrə nəzərdə tutulan 36 günbəz artıq inşa edilmiş, 5 böyük günbəzin quraşdırılması isə başa çatmaq üzrədir. Dövlətimizin başçısının müvafiq Sərəncamı ilə

berpa işlərinə ehtiyac duyulurdu. Prezident İlham Əliyevin kompleksin bərpası ilə bağlı imzaladığı Sərəncam isə bu baxımdan tarixi əhəmiyyətə malikdir.

Qeyd edildi ki, orta əsr Azərbaycan memarlığının dəyərləri nümunələrindən olan bu kompleks Şərqi qədim karvan-ticarət yoluñan üzərində yerleşmişdir. "İmamzadə" əsrlərdən bəri Azərbaycandan, eləcə də başqa ölkələrdən gələn müsəlmanların ziyaretgahına çevrilmişdir. Bu dini mərkəz Gəncənin qədimliyini sübut etməklə yanaşı, şəhərin İslam alemindəki yerini və nüfuzunu da göstərir.

Dövlət başçısı kompleksdə işlərin yüksək səviyyədə aparılması ilə bağlı tapşırıq və tövsiyələrini verdi.

İlham Əliyev Goranboyda şahmat məktəbinin açılışında iştirak etmişdir

Prezident İlham Əliyev Goranboya səfəri çərçivəsində şahmat məktəbinin açılışında iştirak etmişdir.

Dövlət başçısı məktəbin rəmzi açılışını bildirən lenti kəsdi.

Məlumat verildi ki, məktəbin tikintisine 2011-ci ilin əvvəlində başlanılmışdır. Yüksək səviyyədə aparılmış inşaat işləri ötən ilin sonlarında başa çatdırılmışdır. İkimərtəbeli məktəb Goranboyda uşaqların şahmatın sirlərinə dərindən yiyələnmələri üçün lazımi avadanlıqla təchiz olunmuşdur. Məktəbin ətrafinda müasir

işıqlandırma sistemi quraşdırılmış, yaşlılıqlar salınmışdır.

Məlumat verildi ki, şahmat məktəbi əvvəller məşğələlərin keçirilməsi üçün lazımi şərait olmayan binada yerləşirdi. Məktəb üçün şəhərin Heydər Əliyev prospektində ümumi sahəsi 300 kvadratmetr olan yeni bina inşa edilmişdir. Müasir memarlıq üslubunda tikilmiş məktəbin həyətində uşaqların açıq havada şahmat oynamaları üçün də geniş sahə yaradılmışdır.

Məktəblə tanışlıq zamanı Azərbaycan Prezidentinin diqqətinə

çatdırıldı ki, binanın hər iki mərtəbəsində oyun zalları yaradılmışdır. Zallarda eyni vaxtda 50-dək şahmatçı görüş keçirə bilər. Buradakı tədris otaqları lazımi avadanlıqla təchiz olunmuşdur. Elektron biliklərin əldə olunması və müasir yeniliklərin qarvanılması üçün ayrıca kompyuter otağı da yaradılmışdır. Bu da dərslərin kompyuter vasitəsilə keçirilməsinə, ən son yeniliklərin qısa müddədə öyrənilməsinə şərait yaradır. Məktəbdə

Prezident İlham Əliyevin və Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanım

Əliyevanın təhsilin inkişafına göstərdikləri diqqət və qayğını əks etdirən fotosetlər yaradılmışdır. Ümumilikdə, məktəbdə 494 uşağa şahmat dərsləri keçilir.

Qeyd edildi ki, şahmat məktəbi respublika səviyyəli yarışlara da ev sahibliyi etməyə hazırlıdır. Təsadüfi deyildir ki, Goranboy şahmatçıları son illərdə beynəlxalq və respublika şahmat turnirlərində medal, diplom və kuboklara layiq görülmüşlər.

Prezident İlham Əliyev məktəbdə yaradılan şəraitə yüksək qiymətləndirdi.

Dê Yekrêzî, Çaksazî û Xizmet armanca Hikûmeta Nû be

Avestakurd - Ji niha ve armanca Hikûmeta Nû ya were avakirin di bin Serokatiya Nêçîrvan Barzanî de, diyar bû. Dê ev 3'ê xal ji bo Hikûmeta nû

Li gorî Endamê Serokatiya PDK'ê Dilşad Şehab ji rojnameya Rûdaw re axivî, li dema ku Nêçîrvan Barzanî bi awakî fermî ji bo Hikûmeta nû hate erkdâkirin, dê têkiliyê bi hemû aliyan mûxalif re deyne. Her wiha Şehab got ku, Nêçîrvan Barzanî besdarbûna hemû aliyan di

Hikûmetê de gîring dibîne. Ü got divê hemû alî cihê xwe di kabîneya nû de bigirin. Şehab bal kişand ser axivitina Nêçîrvan Barzanî û got "Nêçîrvan Barzanî dibêje di vê qonaxê de 3'ê tişt pêwist in. Yekemîn; YEKRÊZÎ û kegirtina Kurdan. Duyemîn; ÇAKSAZÎ ku divê bibe dozeke gihşîtî û tu kes di vî warî de bê alî nemîne. Sêyemîn; XIZMETEKE BERBİÇAV Û AŞKERE, budçeya ji bo kîjan aliye hatiye vegetandin wê li ber çav be.

Dewleta Ermenîstan Kurdan ji warê wan diqewirîne

Komusyona Ewropa li dij Nijadperestî û Nexweşbînîyê, ji bo ku hukumeta Ermenîstan dest danîye ser erdên Kurdên Ezidî û derxistîye firotinê rexne dike, daxwaz dike ku dawî li çavşorîya ser Kurdan were û çareserîyek guncan ji pirsgirêkê re bê.

Desthilata Ermenîstan, li gorî biryara sala çû da ku erdên xwe bike mulkên şexsî, erd, mera û çêrgehêن Kurdên Ezidî jî derxistin mazata firotinê. Yen van warên Kurdan dikirin û dixwazin Kurd ji van deran barbikin jî di nav wan û Kurdan de şer derdikeye. Li gorî agehîyan heta niha 25 mal ji warê xwe hatine qewrandin.

Rapora YE: li hember Kurdên Ezidî newekhevî tê kirin.

Komusyona Ewropa li dij Nijadperestî û Nexweşbînîyê (The European Commission against Racism and Intolerance), raporek di 2003 yê Îlonê û yek jî di 2011 ê Sibatê de amadekir. Li gorî rapora ji

alî ECRI ku piştî lêkolîna li Ermenîstanê amadekirîye, sîyaseta polîs û hêzên parastinê ya li hember Kurdan rexne dike û dibêje ku rêvabirîyê herêmî ku di firotina mulkgirtina erd de xwedî selehiyet e, newekhevîyê dikan û di encam de Kurd erdên xwe windadikin.

ECRI, balê dikişîne ser rapora ku di 8 Îlon 2003 yan de ku di derbarê hûrgelên li Ermenîstanê dijîn de, gelek pirsgirêkîn hatîye xwanêkîrin, nehatîye çareserkîrin, dibêje pirsgirêkîn ku Kurdên Ezidî di warê erd, av û zoman de dijîn, hîna li bendî çare-serîyê ne.

Piştî rapora ECRI ya 2003 yê Îlonê, Ermenîstan, Peymana Mafê Mirovan ya Ewropa imzekir û piştre ji bo tekoşîna li hember nefret, newekhevî û nijadperestîyê, di makezagón û qanûnan de guhertin kiribû. Piştî guhertinan, Ofîsa olî û kêmnetewyan damezirandibû. Lêbelê tevlî van pêkveçûnan, di qada pratîkî de, bi taybetî di warê dîskrimînasyonê, yan pirsgirêkîn cudakarıya olî û nijadî nehatin çareserkîrin.

Rayedarên Ermenîyan yên berpirsên Kêmnetewe û olî Granosh Haratyen, Serokê Komusyona Mafê Mirovan Avetik Ishxanyan, cîgirê Serokkomar Razmin Davoyan, li hemberî vê raporê acizîya xwe xwanê dikan û Kurdan sûcîdar

rêdidin. Hinek dibêne ev ne erdê Kurdan e, hin dibêne kurd neketine mazata firotinê, hin divêne gava qanûn derket, Kurdan serî li rayedaran nedan, loma ev warana ji dest wan çû.

Kurd jî dibêne erdê me bêhayî me firotine.

Muxtarê gundê Zavonik Serşîk Avetîşyan dibê ku: "Dewletê agedarî nedaye me û erdên me derxistine firotanê. Di Rojnameya Fermî de weşandine, lê mirovîn li gundan dijîn rojnameya resmî naxwînin."

Kesên erdê Kurdan kirîne, dibêne: "Ermenîstan ya Ermînaya ye. Vira terk bikin. Erdêne we li alîyê Agirî din e, biçin wir!"

Sîyaseta asîmîlasyonâ û guherti na olî

Dewleta Ermenîstan, ji salên dûvdirêj ve li hemberî Kurdên Ezidî sîyaseteke cudakar û bişaftkar dimeşîne. Piştî salên 1990î Kurdên Ezidî, wek Kurd qebûnecîrin, wek gelekî din rîdan. Bi vê sebebê xwestin Kurdên Ezidî û musliman bera hev bidin.

Ermenan dest bi xebata nav Kurdan ya mîsyonerî kirin. Di encam de beşek Kurdên Ezidî çûn ser dînê filehtîyê. Gundê Ezidîyan yê herî mezin Catkiran, tev dîn guhertin û bûn filleh.

Rewşenbîrên Kurdên Ezidî dibêne ku: "Hukumeta Ermenî, gundîyên Kurd yên xizan ku dîn diguherin, dewleta Ermenî alîkarîya wan dike, lê yên ku li ser dînê xwe dimînin jî dixin bin çavşorî û tadeyan.

Rûsiya û Çîn soz dane ku Sûriyê li hemberî mûdaxelege leşkerî biparêzin!

Avestakurd - Rûsiya û Çîn soz dane ûrîma Sûriyê li hemberî mûdaxelege leşkerî biparêzin.

Li gorî Al Arabiya, berpirsekî Parêzvanên Şoreşa ûrîne li ser devê general Silêman ku yekser fermanan ji Ayetûlah Xamnîyî werdigire da diyar kirin, Rûsiya soz daye ûrîne bi hebûna balefir û keştiyênen xwe ên şer rîjîma Sûriyê biparêze. Her wiha jêderê aşkere got ku Çîn xwedî hemen helwestê ye û berdewamî der barê vê mijarê de di nava têlikîyê de ne. Ü got "Ji ezmûna İraqê Rojava baş dizane mûdax-

eleya li ser Sûriyê negengaze û em tucaran destûrê nadîn vê yekê." Her wiha jêderê da diyar kirin ku, gengaze İsrail li ser rîka Lubnanê mûdaxelege bike û hewl dide eniyekê li dijî şîa avabike û bi taybet li Lubnanê, lewma me pêşniyar kir ji Nesir Alah re ku deriyê diyalogekê bi Axuwan Al Misilimînan ên Sûriyê re veke, rewş gelekî tevlî heve. Hêjâyî gotinê ye, berî niha jî Wezarî Karê Derve yê Rûsiya daxuyaniyek da û aşkere got ku, ew destûr nadîn mûdaxeleyek li dijî Sûriyê were kirin.

Sêtri Xebârlar

*Livanîlaların lideri: "Kürdlər İraq haqqında düşünün yeganə xalqdır"

*Neçîrvan Barzani 2012-ci ilin yanvar ayından Kürdistanın Baş Nazir vəzifəsinə təyin edildi.

*Fransa senati "Erməni soyqırımına dair" qanunu təsdiq etməkdən imtina etdi.

*Kürdistanın Xarici İşlər naziri Falah Mustafa Büyük Britaniyada rəsmi səfərdə.

*Hollanda diplomi Türkîyedən xaric edilib. O, kürdlərlə siyasi əlaqə qurdugu na görə bu cəzaya məruz qalıb.

*Kurd İctimaieti Məhabad Kürd Dövlətinin 66-ci il dönenimini qeyd edirlər.

*Cənubi Kürdistanın tikinti sənayesinə 310 milyon dollar investisiya qoyulub. Yeni tikilen evlər əsasən güzəştli şərtlərlə gəncələrə satılacaq.

*Hakkari şəhərində partlayış baş verib. Nəticədə 28 nəfər yaralanıb, 1 nəfər isə həlak olub.

*Suriya kürdlərinin təşəbbüsü ilə Cənubi Kürdistanın paytaxtı Həvler şəhərində "Suriya Kürdistanının Milli Şurası" yaranıb.

*Məsud Barzani Türkiye XİN-nin rəhbər müavini və Şirnax vilayətinin valisi ilə mühüm görüş keçirib. Görüşdə Kürdistan-Türkiyə, sərhəddə olan nəzarət-buraxılış məntəqələrinin sayının artırılması məsələləri müzakirə olunub.

*Bağdadda yerləşən Türkiye səfirliyinə hücum olub. Səfirlilik binasına zədə dəysədə, həlak olan və yaralanan olmayıb.

*Kerkükde terror hadisəsi baş verib, 2 nəfər həlak olub, 4 nəfər isə yaralanıb. Terrok aktını Əl-Qaidə təşkilatı öz üzərinə götürüb. Qeyd edək ki, təşkilatın məqsədi şəhərdə yaşayan kürdləri məhv etməkdir.

*"Avesta" saytının məlumatına görə, əger Cənubi Kürdistan müstəqilliyini elan etse, artıq 110 dövlət onu rəsmi olaraq tanımağa hazırlı.

*Uludərə də baş verən soyqırımı ABŞ senatında hüquqi qiymət verilə bilər. Artıq ABŞ Kürdlər assosiasiyesi bu məsələ haqqında ABŞ dövləti qarşısında vəsadət qaldırıblar. Qeyd edək ki, Türkiye aviasiyasının hücumu nəticəsində 35 dinc sakin öldürülmüşdür.

*Türkiye keşviyyatı: İsrail aktiv olaraq Kürdlərə kömək edir.

*Türkiye xakerləri Kürdistanın prezidentinin şəxsi saytına hücum ediblər.

*İstanbul şəhərində TBMM-in keçmiş deputati Fatma Kurtulan həbs olunub. O, terrorçuluqda ittiham olunur.

*Uludərədə sağ qalan bir-neçə kürd həbs olunub. Onlar qaçaqmalçılıqda ittiham olunurlar.

*İraqda kütłəvi olaraq sunni siyasetçilər həbs olunurlar. Həbsdən qaçanlar isə, Kürdistanın sığınacaq tapırlar.

*Hollanda Parlamenti PKK-nı terror təşkilatı siyahisindən çıxarıb.

*Ən baxımlı kürd kanalı olan və 80 milyon tamaşaçısı olan media qurum öz yayımını 22 yanvar 2012-ci il tarixində dayandırıracq. Buna səbəb isə Fransa və Avropa şirkətlərinin kanalın peyk yayımını dayandırmasıdır.

*Rusyanın saratov şəhərində "Zagros" Kürd milli-mədəni muxtarıyyatının əsası qoyulub. Təsis konfransında Saratov vilayətinin bir-çox ziyalıları da iştirak ediblər.

*NATO-nun baş katibi: "Biz Suriya ilə müharibə etməyəcəyik"

YAXUD QƏM ŞERİ

(Əvvəli səh. 4-də)

Bu "Laçın meşələrində səsindən bənövşə qorxaxorxa çiçək açır" deyən Hüseynin şeridir. Hecası da görünməmiş düzülüşdədir: misralar səkkiz hecalıdır. Ancaq səkkiz hecalı misrada belə bölgü görməmişik. Və hesab etmişik ki, bu misrada heca 4x4 olmasa, ritm pozular. Vərdiş etdiyimiz ənənəvi ritm pozulub. Ancaq elə ritm bəstələnib ki, elə bilirsən şeri elə oxumasan, onun kədəri sənər, buradakı iliyə işləyən həzinlik ayazıyar. Elə bilirsən, insan kəkliklə məhz bu nəfəslə danışar.

Camaat, kəkliyin oxumağını eşitmisinizmi? Səsini qulağınızda canlandırırm - Allahım, kəkliyin səsi ağızından bu bölgülərlə, bu fasılələrlə çıxar, nə qədər prozaik söz olsa da, elmi termindir, deyirom-kəklik məhz bu sinteqnalarla oxuyur. Bunu hansı bəstəkar tutub? Xudaya, kəkliyin nəğməsinə Hüseyn necə fövgələdə dürüstlüklə notlaşdırıb! Burada akademik baxımdan şerin formasında başqa kənarçıxmalar da var, bir-iki yerdə qafiyə də unudulub. Deməli, həmin qafiyə ritmi kəkliyin avazına, qərib qızın yalvarış məntiqinə xətər yetirə bilmiş.

Bələ demək mümkünsə, burada şairin baş planı kəkliyin do-remisini vermek, qərib qızın birtərəflı həzin dialoqunun psixoloji gücünü saxlamaq olub. Məzmunla formanın harmonik vəhdətinə nadir nümunələrdən olan bu şer xalis poetik kəsfdir. Burada məntiqli bir kədər var. Oxuyub insan ağlamaq istəyir: ağlamaq isteyirsen ki, qərib qızın sənin duyğularına yüksəlnmiş kədərindən yüngülləşən. Kədərinin kövrəkliyinə, dilinin həzinlik üstündə köklənmiş poetikliyinə görə bu şer A.Puşkinin "Oxuma, gözəl"indən, S.Vurğunun "Oxu, gözəl"indən, Sarı Aşığın bayatisından da dəhşətlidir.

Cünki buradakı həzinlik, qərib qızla düşmən hedəfində dayanmış kəkliyin dərdi böyük Vətən dərdinin içindədir. Bu, fərdi kədər deyil; qərib qızın sevgi həsrəti, aşiq-məşuqə əlçatmaqlı deyil. Bu, vətən həsrətidir, bu, "Mitsiri"deki vətən-torpaq həsrətinin yaratdığı yanğıdır. Ancaq şair bu yurd didərginliyini elə verir ki, elə bil qərib, didərgin qız ölmüş sevgilisinin qəbrinə üzündə ağı deyir. İş də budur ki: şair torpaq-yurd dərdinin itkin düşmüş sevgili dərdinə çevirir, bu kədəri ölmüş sevgili kədəri kimi qızın ürəyinə köçürümüşt, fərdi yanğı kimi atəşləndirmiş və insanlara-oxucularına çatdırılmışdır.

Yurd həsrəti və sevgisi fərdi-dəruni aşiq-məşuqə həsrəti və sevgisi geyimində verilmişdir. Ona görə bu qəm, kədər bütün ürəkləri eyni yanğı ilə alovlandırır.

Hüseynin ürəkləri yandıran kədərinin ocağı belə qalanıb. Onun fərdi, yaxud, deyək, Sarı Aşıqdan gələn bayati kədəri Laçın həsrəti, Qarabağ dərdi ilə körüklenib belə yandırıcı-yaxıcı olub. Doğrudur, şairin poetik kədərində uzun zaman yaşadığı ağır xəstəliyin də payı var. Ancaq bu, şairin ilhamını idarə etmək dərəcəsində deyil - onun kədər şerinin içinde belə cəmi iki-üç epizod var.

Bəlkə bunu da ona görə dilinə götürir ki, əlinə silah götürüb "Əsgər atası" kimi cəbhəyə getməyə səhhəti yol vermir. Bunu şair özü deyir, Qarabağ dərdindən danışanda xəstəliyini yada salır: Yamandır xəsto yatağı, sinəmdə Qarabağ dağı..

Bu kədər ocağının yanacağı bunlardır: Əzəldən Araz boyu paralanmış Vətənin İndi də parasının parası qalmış biz; Mən ha yazım, torpaqsız da ümid gülü bitəm; Yeddi ildir, yaramızdan qan axır, Belə tarix, belə dövrən oları; Laçının danışanda keçən durna el-obanı soraqlar, Səkkiz ildir, səkkiz ildir, səkkiz il; On il də söz ilə yetişdi başa, Bizi dağım-dağım dağladı getdi (beləcə illəri sayır); Son günündür, anam, "oğul" deyib ağla mən...

Dağlar qızı, ayrılanla sənə verdim ürəyimi, İndi getir qəbrimə qoy, qara geyib ağa məni və s. və s. beləcə, oxuyanda dilini qarsan, düşünəndə ürəyini yandıran minlərlə od-misralar.

Görün, şair nəyin, hansı dəhşətin şahidi olub - ölüm yatağında olan şuşalı ananın dərman pulu üçün yeganə xalçasını satmaq istəyən qızına son sözü:

**Burda Qarabağı toxumuşam mən,
Bu gül dənizini mən necə satı?**
**Burda naxış-naxış yanın qəlbimin
Odunu-közünü mən necə satı??**

On bəndlilik bu şer Qarabağ rekviyemidir, ağıdır, misralardan göz yaşı sızır. Bu, bir faciə monoloqudur, bir qəm dastanıdır. Yurdsuzluq dərdinin, Laçinsizlik yanğısının odu hər kəsin ürəyinə düşür: bunu cəbrayılli Cəbrayılsızlıq, zəngilanlı Zəngilansızlıq, kəlbəcərlı Kəlbəcərsizlik dərdi kimi yaşayır. Və beləcə Hektorun (Homer) qəm himni kimi Qarabağın və böyük vətənimizin yas himni, ağısına çevirir.

Hüseyn poeziyasının humanizmi o qədər həssasdır ki, təbiətin hər canlısının - maralının, kəkliyinin də, palidinin, bənövşəsinin də qayğısına qalır, hamisini tuyur, hamisının dərдинi çeker.

**Dolama yolları kəsə gəlmışəm,
Bir acı xəbərə, səsə gəlmışəm.
Kəsiblər qayada bitən pahıdı,
Eşidib, dağlara yasa gəlmışəm.**

Bu da insanın dərdinə şərik olmaq istedadından gəlir - insanın dərdinə şərik olanda dərdi yüngülləşir. Şair dağlara baş sağlığına gəlir, dağların dərdini bölüşməyə gəlir; dağların da dağ boyda dərdi olur, dağın dərdini duymaq üçün çox incəlik, çox zəriflik istənir. Hüseyin qayasında palıdı kəsilən dağrı da, düşmən tapdağında olan torpağı da, düşmən işgalında qalan məzarları da - babaların əsir qalmış ruhlarını da eyni ağrı ilə, eyni kədərlə duyur. Ona görə də misralarından qan sızır, dördlüklərindən, bayatılarından, başlıqlı şerlərindən dərd damcılıyr.

Hüseyin dərdin dilini yaxşı bilir, sofi ilanın dilini bilən kimi. Onun harada və necə bitdiyinə, kök atlığına dərd bağınnın bağbanı kimi bələddir. O, "Daşlara da qəm kök atıb" deyir, "Biça bilsəm, dərd ucalar, Dağ boyda tayalar kimi" deyir, "Ömürlükdür könül qəmi Pozulmaz boyalar kimi" deyir, dərdsiz-qəmsiz yer görmür və "Hara qaçım bəs, hara var" deyir. Hüseyin dərd olan hər şeyi özü üçün dərd eləyir. Dünyanın Qarabağ'a biganəliy də ona bir dərddir:

**Sanki Qarabağdan əfsanə qaldı,
Bir milyon didərgin divanə qaldı.
Yer üzü kar oldu, göy üzü də kor,
Dünya dərdimizə biganə qaldı.**

Bu, tarixdir, bu günün siyasi dərd tarixidir. Bu biganəlik dünyani utandıran bir dərddir. Hüseyin qələmində bu dərd tarixin yaddaşına düşəcək, üç-beş yüz il sonrası tarixin karşısındı bugünkü tarix utanmalı olacaq.

Şerindəki dərd Hüseyin'in iliyinə işləyib, sümüklərinin materiyasına hopub. Hüseyin qorxur ki, o, torpağa gömüləndə, sümüyü əriyib, torpaq olub torpağa qarışanda yerdən qəm bitsin; dərdin-qəmin fiziologiyasına, psixoloji toxumuna yaxşı bələd olan Hüseyin dünyanın dərdə bürünməsindən ehtiyat edir və vəsiyyət kimi deyir ki:

**Məni basdırmayın, atın qurd-quşa,
Kök atıb dünyanı dərdim tutmasın.**

Bütün hər şəylə yanaşı, bu deyilişin özü çox poetikdir. Adətən "poetik" attributu müsbət, xoş məzmun üçün işlənir. Ancaq dəxli yoxdur, bu fikir də, onun bu dəqiq qrammatikali və kövrək dillə ifadəsi də poeziyadır.

Və nəhayətdə Hüseyin deyəcək, yüngül bir gileyələ, xəufigif

bir kinayə ilə dünyaya son sözünü deyib gedəcək:

**Kürdoğlu gəldi, getdi,
Dərd nədir, bildi, getdi.
Eşqini ağlara yasa gəlmışəm.
Dünyaya güldü getdi.**

Hüseyin dili möcüzədir, qənirsiz bir gözəldir. Anadilli şerimizin ən saf milli nümunələrindən. Təşbehlərindən tutmuş mübaligəsinə qədər, səslerində cümlələrinə qədər əsl təmiz poeziyadır. Hüseyin qayasında palıdı kəsilən dağrı da, düşmən tapdağında olan torpağı da, düşmən işgalında qalan məzarları da - babaların əsir qalmış ruhlarını da eyni ağrı ilə, eyni kədərlə duyur. Ona görə də misralarından qan sızır, dördlüklərindən, bayatılarından, başlıqlı şerlərindən dərd damcılıyr.

Qara geymiş gəlindir könlümün hicran qəmi; Dağlar gəlinə döndü, Qış elə qarı qaldı; Qayalar yol üstə yatıb yorulmuş mayalar kimi; Gözlərini kül bağlamış köz kimiyməm, qor kimiyməm; Qarişqa karvanı qara sətirlər Gözlərim dolanda leysana düşür.

Hüseyin mükəmməl cinasları var, şer tariximizin bəzəyi olan nümunələrdir: Ah çəkib qarı yandı, Tək-tənha qarıyandı. Ağ saçlı qızax baxdı, Qırıqızın qarı yandı; Bir tikəsən, Bir ölçüb, bir tikəsən. Bu torpağın dərdinə, yanmadın bir tikə sən. Payız açdı hasarı, Bağ boyandı ha səri. Bağım yarası bitməz, Ha məlhəm qoy, ha səri; Onun cinas yaradıcılığında ana dilinin omonim ehtiyatına bələdliyi mühüm faktordur: Könlümü dərdə qala (yandırmaq), Kimim var, dərdə qala (qayğısını çəkmək), Söyümdən hörgü qoyub tikmişəm dərdə qala (qala hörgüsü). Ancaq Sarı Aşiq bu kamillikdə cinaslar deyər.

Hüseyin müasir türkçəmizin ustادıdır. Bir də görürsən ki, klassikadan öz dilinə naxışlar vurur: sin (qəbir), şəbnəm (şeh), yelda (zülmət - şəbi-yelda), Haqq (Allah) - Köləgədəyəm, gündəyəm, Haqq çağırın sindəyəm. Eyvanın qibləm olmuş, Söylə hansı dindəyəm?! - bir yanda Sarı Aşiq, bir yanda Şeyx Sənan Hüseynlə qucaqlaşıblar.

Hüseyin bu xalqın ulu təfəkkür dilini də, canlı möşət dilini də, qədimliyini qoruyub saxlayan adətənənələrini də gözəl bılır. Ona görə dilində etnoqrafik leksikanı, etnoqrafik frazeologiyası gen-bol işlədir. Hüseyin deyir: Bir sənəmin eyvanında Qəlbin göyərçin olmazmı? - Kənd yerlərində göyərçinlər şinniklərin damında, evlərin eyvanlarında yuva qurarlar. Hüseyin bədii sözü bu həqiqətin üstündə durur.

Füzuli bu məqamda "yarın kuyi" deyərdi: "Edəməm tərk, Füzuli, səri-kuyin yarın, Vətənimdir, vətənimdir, vətənimdir, vətənimdir" - Hüseyin də qəlbə bu sənəmin eyvanını özünə vətən seçir. Bu, kənd camaatının dilidir: Mən külşəm, sən atəş, çağırma oda yaxın

(adətən seçməsi: odla pambıq); Alaçıqda hana qur, Şerimi xalıda yaz; Gözəlsiz bulağın bax, Cığırında qəm otu; Sən şirin bal çiçəyi, Mən qaçıb təzən ari;

Dayanıb axarmı, lehmələnirəm, Yayda da yorgana bürmələnirəm, Güzgüyə baxanda vəhmələnirəm, Gızlənmək isteyir üzüm özümdən. Dürməyimə toyuq-cüce dimdik çalır, qocalmışam. Fəleyin damı necədir, Götümdə hisli keçədir... çəlpəşik, ölüzimək, xinayı, selinti, camaq, tuluq ayranı, yaddaşın söküyü, dərz, bəndəm və s. Üç-beş əsr sonra Hüseyin şerlərindən Azərbaycan etnoqrafiyasının XX əsrinin öyrənəcəklər.

Bir az sonra şəhər şairləri bu etnoqrafik leksikonu nəinki işlətməyəcək, heç mənasını da bilməyəcəklər. Bu, Vaqifin loru sözləri poetizm yükünə tutub klassik şer dilinin qarşısına çıxarması işidir. Tarix boyu şairlər xalq, möşət danışışı ilə seçmə ədəbi dil arasında vasitəçi olublar - xalq danışığınə ədəbilik havası gətirmiş, ədəbi dilə danışq şirəsi vermişlər.

Hüseyin əruz telimi görməyib, ancaq Füzuliye sevgi ilə o, əruza yiyələnib və onun əruz dili də yetkindir: Eylərəm indi də mən aləmi heyran qəzələ, Canım istərsə əgər, peşkəş ola can qəzələ. Qəzəlin dərdli Füzuli kimi şahənşahi var, Nə qədər ləl getmiş ulu xaqqan qəzələ.

Bu da Hüseyin qoşma dilidir:

**Sırgaların nazlı-nazlı yırğanır,
Qızıl gülün ləçəyidir qulğan.
Zənci xalın dayansa da keşkədə,
Mirvariyyə öpüş verir buxağın.**

Bu misralar qələmlə yox, firça ilə yazılıb; Molla Pənah da bu tablonu yaradardı, Ələsgər də belə deyərdi, ancaq buradakı dramatizm əlavədir. Hüseyin dördlük tarixində era yaratdı:

**Bəxtim üz döndərib yollandi getdi,
Bağ-bağçam qurudu, kollandı getdi.
Biçarə Kürdoğlu nə tez qocaldı,
Gözəllər yanından sallandı getdi.**

Və Hüseyin dili budur:

**Hüsnünə güvənən alağız pəri,
Sən Allah, ağlatma qoca könlümü.
Oynadıb qışını qışgacı baxsan,
Taxtından salarsan uca könlümü.**

Bu, Hüseyin şeridir, dili ilə öyündüyümüz hansı klassikdən kəm deyib? Hüseyin dili şəffaf, səlis, məzmun aydınlığı ilə duyğuları dolğunlaşdırı dildir. Özü deyən kimidir: sözlərin görünməyən rəngini, dilin təlatümünü, cəngini, qədim sözün içində yengini görən ustaddır.

Tofiq Hacıyev

Nəriman
Əyyub

SEVİNMƏSİN

Fərmansız olsam da mən Xalq şairi,
Fərمانlı olanlar heç sevirməsin.
Qalmadım xalqından bir addım geri.
Daima eşitdim xalqının səsin.

Mən xalqa aqlaram, o başqasına,
Oxu yazdığını, sahv etsəm qına.
Xalqın vəziyyətinə mən yana-yana,
Onlar təriflədi kimlər kölgəsin.

Qoşulub yaltağa yaltaq olmadı,
Həqiqət söyləyən deyildi adı,
Xalqının dardına qalxdı fəryadı,
Sözünə baxmadım yaltaq heç kəsin.

Nəriman Əyyubam, öz əqidəm var,
Məndən bu əqidəm qalar yadigar,
Məni aldatmadı nə dövlət, nə var,
Daima hiss etdim ata kölgəsin.

KAMRAN

Öpürəm əzizim, öpürəm səni,
Bacımın balası, ay gözəl Kamran.
Görürəm ki, sən də sevirsən məni,
Mənim ürəyimdə sən özəl Kamran.

Tanrımdan istərəm canın sağ olsun,
Nə rəngin saralsın, nə də ki solsun.
Başının çuvalı daimi dolsun.
Başında olmasın heç xəzəl, Kamran.

Sağ ol qoşulmadın nanəciblərə,
Nanəciblər qazansa da min kərə,
Xainin qazancı verməz səmərə,
Gözəldir səndəki həm göz, əl, Kamran.

Kişianən olan xasiyyətin var,
Başına yağmasın vaxtsız olan qar.

Kicicik şeirim də qalsın yadigar,
Düzsən deyən olmaz, sən düzəl, Kamran.

Səni sevdiyim tək sevir bacım da,
Sən ola bilərsən başda tacım da.
Olmayıb kimsəyə ehtiyacım da,
Beləca olmuşam mən əzəl, Kamran.

Nəriman Əyyubam, öpərəm hər an.
Səni gözəl yaradıbdır Yaradan,
Kim mənə can desə, mən deyirəm can,
Nə gözəldir səndə həm üz, əl Kamran.

YATANLAR AC QALIR

Yatanlar ac qalır, eşit sən oğum,
Təcrübədən keçiribdir atalar.
Məni işsiz qoymayıbdır heç ağlım,
İşsiz qalan günü eyləyirdim ar.

İyirmi yaşımdan işləyirəm mən,
Əlli üçcə ildir ardıcıl hər gün.
Əger gəlsəm bu dünyaya yenidən,
Yenə işləyərəm yenidən bütün.

Yatmaq ilə günün keçirən kişi,
Tapa bilməyibdir doyuncu çörək,
Tərgit yatmaq ilə keçən vərdiş,
Daim işləməyə vərdişin gərək.

Tənbəlin olmayıb heç vaxt xoş günü.
"İşləyən dişləyər", - deyib babalar.
İşləyən yaşadar hər namümkün,
Sözlər keçmişlərdən qalib yadigar.

Sübh açılan kimi tez qalx yerindən,
Qoşul lazım olan vacib bir iş,
İş görməyən zaman qartalar bədən,
Öyrət bədənini işlək vərdişə.

Doğru tövsiyəmd, onu eşit sən,
Dəyərli olubdur ata öyüdü.
Demişdim, deyirəm indi yenidən
Bir də unudulmaz ananın südü.

Qurtuluş günüdür qurtarır bizi
Böyük fəlakətdən o Heydər ata.
Qalacaq dünyada daima izi,
Qoymadı yurdumuz palçıga bata.

Coxlарından xəbərsiz.

Nəfəsim mehə dönüb

Əsdirib tellərini.

Sığal çəkib zülfünə

Tutmadım əllərini.

Əfsus kəsə bilmədim

Ayrılıq yellərini.

O qız mənlə yaşayar

Ahlarımdan xəbərsiz.

Ocağım sənən gecə,

Ocağımda köz olar.

Yansam qanadın çəkər,

Ürəyimdə buz olar.

Ətrafində yüz adam

Olsa da yalqız olar,

Doğmasından xəbərsiz,

Uzağından xəbərsiz.

BU GECƏ

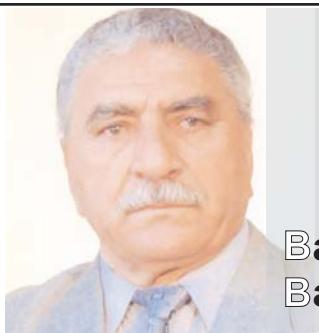
Yaşatdı on illik bir ömrü mənə
Ötən illərimə bənzər bu gecə.
Mənli sabahına ümidiş heç yox
Sabahı qoynunda gizlər bu gecə.

Dərdi bol gətirdi sevinc kəm oldu
Üstümə yeriyan bir aləm oldu.

Səni məndən alan kədər, qəm oldu.
Məni sənsizliyə səslər bu gecə.

Sökdüm taleimi, sökdüm əlimlə
Dərdimi car etdim şeir dilimlə.

Sənsiz doğmalaşır mənə ölüm də.
Ölüm kürsüsündə gözlər bu gecə.

Barış Bala

BÊ TE NAJİM, ZİMANƏ DÊ

Kana emri, ava zelal,
Qudûm-qamî, aqil, kemal.
Temî, lemî, rastî, helal,
Bê te najîm, zimanê dê.

Xîret, culet, nav-namûsî,
Şemal didî, venaêsî.
Reh davêjî, naçılmisî,
Bê te najîm, zimanê dê.

Melhem, loxman, kûr birînî,
Kulîlk, gezgezk, tûj, sirînî.
Telî, tîrşî, him şirînî,
Bê te najîm, zimanê dê.

Dîrok, dewran, ax û milkî,
Dewî, dozî, nermî, hişkî.
Nav qurnada namehikî,
Bê te najîm, zimanê dê.

Mêrxas, egîd, zorî, zexmî,
Rindî, rewşî, qapûd, kexmî,
Dilovanî, gelek rehmî,
Bê te najîm, zimanê dê.

Şûrî, kêtî, boy xwînxwara,
Avkewserî boynet yara.
Per û baskî her gav min ra,
Bê te najîm, zimanê dê.

Behra kûrî, namiçiqî,
Pir mezinî, ne piçukî.
Tu nahelî, naperçiqî,
Bê te najîm, zimanê dê.

Sêva sorî, şilan-şengî,
Metî, zivîrî, him çelengî.
Hogir, heval, gula dengî,
Bê te najîm, zimanê dê.

Nîşa xasî, miskî enper,
Cî da qespî, tu nabî ker.
Pêpez dibî, bê cî, heder,
Bê te najîm, zimanê dê.

Gazî, medet, ra, tividîrî,
Ruhî, dilî, cewahîrî.
Fisq-fesada timê dûrî,
Bê te najîm, zimanê dê.

Gula bînî, zozan deştî,
Xasbaxçê ter, seyran geştî.
Kale bava me ra hîştî,
Bê te najîm, zimanê dê.

Hebûn, rûmet, sebir, sewtî,
Rozgar, xemil, qewet bextî,
Boy neyara jehrî, mewtî,
Bê te najîm, zimanê dê.

Merg û çîman, deşt, zozanî,
Erş û kursî, asîmanî,
Xasbaxçê ter, gulistanî,
Lel û durrî, zimanê dê.

Kanya zelal, behra kûrî,
Şefa, melhem, gul û nûrî,
Dewlemendî, gelek kûrî,
Nexş, nîgarî, zimanê dê.

Sûra hesin, pola xasî,
Dîrokê da gişka nasî,
Hovî, hara tu natırsî,
Gurz, kemendî, zimanê dê.

Miqerimî, him qedîmî,
Xezna tijî, pir zengînî,
Nav zara da zef şirînî,

Tacê zêrî, zimanê dê.

Ferih, paqış, qespî, tûjî,
Bê lekeyî, bê qirêjî,
Esnaf, pîspor, rastî bêjî,
Şewq, şemalî, zimanê dê.

Keskî, sorî, him jî zerî,
Kînî, rikî, av kewserî,
Zîkmakî da zexmî, zorî,
Zelûl nabî, zimanê dê.

Erf û edet, ruhê minî,
Dîlan, govend, şaya minî,
Dil û hinav, emrê minî,
Tu qut nabî, zimanê dê.

Em tev giryan, em tev nalyan,
Em tev şâ bûn, em tev kenyan,
Em zelûl bûn, em tev zûryan,
Hiş, mîjûyî, zimanê dê.

Emir, rusqet, seyasetî,
Qedir, qîmet, him hurmetî,
Dîn û îman, bereketî,
Stûna zêrî, zimanê dê.

Maqûl, hakim, destûr zanî,
Aqil, mezin, dinê zanî,
Hozan, dengbêj, helbestvanî,
Bext, mirazî, zimanê dê.

Dayka hundur sînge xwe da,
Nava şîrê berê xwe da,
Tu gîhandî rojîd meda,
Zelûl nabî, zimanê dê.

Agrî, Zagros, sar Sîpanî,
Tema devê tew Kurdanî,
Avêsta kal, "Mem û Zîn"-î,
Serî-binî Kurdistanî.
Qend, nevatî, zimanê dê.

Barî bê te lale, jare,
Hîro, gîro, tängezare,
Timê bi te bexteware,
Bê te najî, zimanê dê

AGRÎ

Agrî, kanî zimanê min, him Xanîyê zefî kebîr?
Heta kîngê, para Kurd be, zindanîd sar, qeyd û zincîr?
Axî çîma, talan dîkin, tew medenê mine zengîn,
Hîvî dîkin, cavê bide, tu şiheda tim ewîlin?

Agrî, ewîl, dilê daykam çîma kirin gelo çar ker?
Ew tim bû dîl, jêra anîn bi hezara xem û keder.
Sebeb çîye, piçuk bimrin, dayîk û pîr bikin lîvin?
Bikîlime,bihurmije, tu şiheda tim ewîlin?

Agrî, zû da, bextê Kurda temam dinê bû beyane,
Kurd bextreşin, bê rusqetî timê bûye para wane.
Felekl me ra nadûmîne, em gitine nîfrîn zemîn,
Xwîna Kurdan bû çem-kanî, axî çîma nakî hummîn?

Agrî, bêjê, ev qilêrî kê derxist, kê kire lecê,
Sîpana sar, zulfî dirêj, wexta dikir werîs Xecê,
Ne tîrk hebûn, ne Tîrkîya, ne Osmanê sorî ewan,
Xwezel jê bûya ew zîmana Kurda ra got «Tîrkîn çîyan».

Agrî, berê, hê qedîmî, bapîra da ma meselek,
Bê qurbana qet ne bûne, ne azayî, ne zeferek.
Quma bîsta xilaz dibe, paşda naçe çerxa zemîn,
Zulma giran derbaz dibe, têne rojîn eşqe-rengîn...

XWEZİL, ROKÊ, BİÇÜYAMA CEM OCALAN

Ez carekî biçüyama nav gêrlîa, cem Ocalan,
Pêş neyara, miş şerkira, derbaz bûya zû zivstan.
Bi çavê xwe têr bîciîta mirina neyar, ala cindi,
Axa dayê hemêzkira, tewafkira hemû qulc, cî.
Bibihişa qibe-qiba zarokê Kurd dibistana,
Keç û xortâ hev hezkira nav xasbaxça, li dîlana.
Dengê defê, sewta zumê, tjîlkira koşk û xanî,
Xwîna neheq nerjîya, zelal bûya çem û kanî.
Qeyd û zincîr bihelyana, kaf-kûn bûna hepsên tarî,
Ji welatî me derketa him sêfilî, him hejarî.
Gundî rehet erd şûvkira, şivan kerî bibra çîya,
Pale zêrê reş û sipî hasilkira boy hemûya.
Şoressêrja çek biavîta, hukm bida tim edlayî,
Xwezel, içar bigotana, idî Kurda stend azayî.
Minê rûhex mîzgîn bida, ne dikir axîn, ne jî ofîn,
Dost şâ bûna, bîzîryana, melûl bûna qelj û xayîn.
Minê hilda gulê teze, bimeşyama kubar-kubar,
Li dînyayê elamkira, Kurd jî bûne xwayî extyar.
Xêrzaz kom-kom bihatana, pîroz kirina Roj-eyda min,
Dînya geş da bimilmîtya tevî ala tim ala min.

UŞAQLIQ XATİRƏM

Min xatirəm uyuyur,
Bu kəndin qucağında.
Zirvəsində, dağında,
Hər gizli bucğında,
Çoxları buz bildiyi,
Qəlbimin ocağında.
Bir gözəli qızının

Daha nə umursan sevgi, ya hicran.
Nə sevgi üz verər, nə hicran bizə.
Sevgisiz bir yerdə ömür sürərik,
Sevgisiz yaşarıq biz dözdö-dözə.

Yaşatdı on illik bir ömrü mənə
Ötən illərimə bənzər bu gecə.
Mənli sabahına ümidiş heç yox
Sabahı qoynunda gizlər bu gecə.

Dərdi bol gətirdi sevinc kəm oldu
Üstümə yeriyan bir aləm oldu.
Səni məndən alan kədər, qəm oldu.
Məni sənsizliyə səslər bu gecə.

Sökdüm taleimi, sökdüm əlimlə
Dərdimi car etdim şeir dilimlə.
Sənsiz doğmalaşır mənə ölüm də.
Ölüm kürsüsündə gözlər bu gecə.

ŞƏRƏF XAN BİDLİSİNİN «ŞƏRƏFNAMƏ» ƏSƏRİ KÜRD XALQININ TARİXİ MƏNBƏYİ KİMİ

Əvvəli ötən sayımızda

Həsən bəy Rumlu göstərir ki: «Həmin müharibədə Qasım bəyin 10 min nəfərlik qoşununa qarşı, Xan Məhəmməd Ustaclunun yalnız 2 min nəfər qoşunu vuruşdu və qalib gəldi» (59, 95-96). Bidlisi Xan Məhəmməd Ustaclunun qalib gəlmə səbəbini öz əsərində belə izah edir: «Xan Məhəmməd Ustaclu Süleymani Kurd tayfasının başçısı Mir Diyaəddin (Ziyaəddin) ilə qohum oldu. Buna görə də Süleymani tayfası qılınc gücü ilə Diyarbekiri qorudu və Saro Qaplan öldürdü (76, 265). Kürdistan ərazisində baş verən bu müharibələrde ən çox kurd xalqının məhv olduğunu güman etmək olar.

Qazi Əhməd Qəzvini yazır ki: «Bu məglubiyyətdən sonra Əlaəddövlə Zülqədər 14 min qoşun toplayıb, böyük oğlu Qur Şahrux və kiçik oğlu Əhməd bəyi həmin qoşuna bəşçi təyin etdi. O, bu böyük qüvvəni yenə də Diyarbekir üzərinə göndərdi, lakin məglub oldu» (101, 270-71). Əlaəddövlə 1515-cü ilə qədər müstəqilliyini saxladı. Lakin həmin ildə Kürdistan ərazisi I Sultan Səlim tərəfindən işgal edilərkən vuruşmada öldürdü (48, 146; 102, 119).

I Şah İsmayıllı Diyarbekir əyalətini və ona tabe olan bir sıra qala və əmirlikləri işgal etdi. Lakin o, bununla kifayətlənməyib Əkil, Mösul, Səncər, Mardin, Ərzincan, Xarput, Ərciş və bir sıra başqa əmirlikləri də müharibə yolu ilə aldı. Şah Cəməşkəzək vilayətini işgal etmək üçün Nureli xəlifənin başçılığı ilə oraya qoşun göndərdi, lakin həmin vilayətin əmiri Hacı Rüstəm bəy müqavimət göstərmədi və öz əmirlərini Qızılbaşlara təslim etdi. O, hələ 1503-cü ildə Sultan Bayəzidin Səfəvilər əleyhinə olan təklifini də rədd etmişdi. Bundan sonra Şah İsmayıllı tərəfindən Ərzincan vilayətinə hakim olan Nureli Xəlifə, həm də Cəməşkəzək hakimi oldu, sonra Etaq əmirliyi Əhməd bəydən zorla alındı.

Şah Cəzire əyalətini işgal etmək üç dəfə oraya qoşun göndərdi, lakin hər dəfə məglub edildi. «Şərəfnamə»də göstərildiyinə görə Cəzire hakimi Əmir Şəref yalnız bir vuruşmada şah qoşunlarından 1700 nəfər öldürmiş və çoxlu əsir almışdı (76, 124). Lakin Əmir Şərefin ölümündən sonra onun qardaşı Şah Əli bəy I Şah İsmayılla tabe oldu.

Şah İsmayıllı Səfəvi kurd əmirliklərini işgal etdiyi zaman (1505-ci il) 12 nəfər adlı-sanlı kurd əmiri Şah İsmayılla tabe olmaq məqsədilə böyük hədiyyələrlə Xoy və Təbriz tərəfə hərəkət etdi. Bidlisi yazır ki: «Kürdistan əmirlikləri Təbrizə çatan kimi şahın əmirli zəncirlənib həbsə alındılar» (76, 125). Həmin ildə 11 nəfərdən ibarət ikinci bir qrup kurd əmirlikləri Təbrizə Şah İsmayılla tabe olmağa getdilər. Onların taleyi də əvvəlki 12 nəfərin taleyi ilə birləşdi. Bu əmirlərdən bəziləri yalnız Çaldıran müharibəsi (1514) zamanı imkan tapıb Kürdistanə gələ bildilər.

Beləliklə, I Şah İsmayıllı Səfəvi istila etdiyi əmirliklərdən başqa, həbsə aldığı əmirlərin də torpaqlarını Qızılbaş sərkərdələrinə tapşırıdı. Bidlisinin yazdığına görə «O, Cəzire əyalətini Xan Məhəmməd Ustaclının qardaşı Ulaş bəyə, Əkil əmirliyini Mənsur bəyə və Bidlis vilayətini də əvvəl Qurd bəyə, sonra isə Əvəz bəyə tapşırımsıdı» (76, 125-416).

I Şah İsmayıllı Səfəvinin Kürdistanadakı mənfi siyaseti, Təbrizə gedən kurd əmirliklərinin kollektiv suretdə hebs edilməsi, Kürdistan ərazisinin Qızılbaş sərkərdələrinə verilməsi və bu sərkərdələrin kürdlərə nisbətən mənfi münasibətləri, kürdlərle Qızılbaşlar arasındaki dini ixtilafları artırıldı. Bütün bunların hamisi Səfəvi hökumətinə qarşı Kürdistanə böyük narazılığa səbəb oldu.

Məhz belə bir şəraitdə Kürdistanadakı siyasi istiqamət Osmanlı hökumətinin xeyrinə olaraq dəyişdi. Bir sıra kurd əmirləri daha Səfəvilər sarayına deyil, sultan sarayına meyl etdilər. Bu hadisədə həm

osmanlıları, həm də kürdlərin arasındaki dini təəssüb böyük rol oynadı.

Yuxarıda qeyd etdiyimiz nəticəni Bidlisi öz əsərində belə yazır: «Qızılbaşların zülmündə cana gələn kurd əmirləri I Sultan Səlim xana tabe olmağa başladılar» (76, 252).

Osmanlı hökuməti mövcud şəraitdən dərhal istifadə etmək üçün Mövlana İdrisi Bidlisini Kürdistanə göndərdi və kurd əmirlərini sultan tərəfə cəlb etməyi ona tapşırıdı. Milliyyətcə kurd olan Mövlana İdris öz dövrünə görə mükəmməl təhsil almış və vaxtı ilə Ağqoyunluların katibi olmuşdur. O, kurd əmirləri arasında böyük nüfuza malik idi. Buna görə də onun sultan xeyrinə apardığı təbliğat baş tutdu, bir də bəzi kurd əmirləri öz irsi əmirlik hüququnu saxlamaq üçün sultan hökumətinə tabe olmağa çox həvəs göstərirdilər. Onlar belə hesab edirdilər ki, sultan hökuməti həmişəlik olaraq onların irsi əmirlik hüququnu təmin edəcəkdir. Bəzi tayfa başçıları öz əmirlik hüququnu həddindən artıq sevdikləri üçün sonralar da müstəqillik uğrunda gedən mübarizənin başçısı oldular (1530-1585-ci illərdə).

«Şərəfnamə»dəki məlumatə görə həmin dövrde 20 nəfərdən artıq kurd əmiri Mövlana İdrisinə vasitəsilə I Sultan Səlim xana məktub göndərib, ona tabe olduqlarını bildirdilər (76, 416). Bundan başqa, sultan hökuməti bəzi kurd əmirlərinə pul və vəzifə vəd etməklə onları öz tərəfinə cəlb etdi. Kürdistanadakı bu hazırlıq işi başa çatdıqdan sonra I Sultan Səlim Səfəvilər hökuməti əleyhinə açıq müharibəyə başladı. Bəzi tədqiqatçıların yazdığını görə sultanın bu hərbi səfərinə 46 kurd əmiri öz silahlı qüvvəsi ilə iştirak etmişdir (89, 44).

I Sultan Səlim 1514-cü ildə Azərbaycan və Ermənistana olan bu yürüşünü kurd əmirliklərinin xahişi ilə baş verdiyini qeyd edir (76, 416). Halbuki bu müharibənin əsas səbəbini dövrün iqtisadi-ictimai və siyasi ziddiyətlərində axtarmaq lazımdır.

Çaldıran qələbəsindən sonra Kürdistanada Sultanın nüfuzu daha da artı. Bidlisi yazır ki: «Çaldıran müharibəsindən sonra Qızılbaşların nüfuzu Kürdistanada zəiflədi. Kürdistan və Diyarbekir Osmanlı sultanlarının elinə keçdi (76, 267). Çünkü Çaldıran müharibəsindən sonra I Sultan Səlim əvvəlcə Kürdistan məsələsini həll etmək qərarına gəldi. O, Azərbaycan səfərindən qayıdan zaman, Mövlana İdris Bidlisi kurd əmirlikləri adından sultana bildirdi ki, əmirlər öz irsi vilayətlərini Qızılbaşlardan geri almaq və əmirlər arasından bir nəfərin bəylərbəyi olmasını xahiş etdilər. Mövlana əlavə edərək göstərdi ki, «Kurd tayfaları bir-birinə itaət edən deyildirlər. Yaxşı olar ki, sultan öz adamlarından birini onların üzərində bəylərbəyi təyin etsin». «Şərəfnamə»dəki məlumatə görə sultan bu təklif ilə razılaşdı və Məhəmməd ağa Çavuşbaşını (Biqlı Məhəmməd ağa adı ilə də məşhurdur) Diyarbekir bəylərbəyi və Kürdistan ordusunun baş komandanı təyin etdi (76, 417), sonra ona paşalıq ləğəbi verdi. Qazi Əhməd Çaldıran müharibəsindən sonra Kürdistanada davam edən vuruşmadan bəhs edərək yazır: «Biqlı Çavuş adı ilə məşhur olan türkmən Mustovfi Diyarbekiri almağa gönderildi» (101, 247).

Beləliklə, XVI əsrin əvvəlinde baş verən Osmanlı-İran müharibəsi Kürdistan torpağında davam etdi. Bu müharibədə vaxtı ilə irsi əmirliyi əldən çıxan və yaxud Səfəvilər dövlətindən narazı olan kurd əmirlikləri daha fəal iştirak etdirdi. I Sultan Səlim Kürdistan müharibəsinin ümumi rəhbərliyini Məhəmməd paşa və Mövlana İdrisə tapşırıdı.

Sulaqzadə yazır ki: «Təbrizdən qayıdan zaman, sultanın mənzur-nəzərini cəlb edən və xanədanı Ali Osmanın xeyrxahı olan müvərrix Mövlana İdris Bidlisi... Əkrad ümərasını padşah ali nəjada tabe

etmek üçün Kürdistan vilayətinə hərəkət etdi» (85, 378-379). Beləliklə, Çaldıran müharibəsinin ardı Kürdistanada davam edirdi.

«Kurd və Kürdistan tarixi» adlı kitabın müəllifi Məhəmməd Əmin Zəki Diyarbekir hakimi Xan Məhəmməd Ustaclunun Çaldıran müharibəsindən sonra Diyarbekir əyalətinə gəldiyini qeyd edir (117, 176). Lakin mənbələrdə göstərilir ki, «Xan Məhəmməd Ustaclu Çaldıran müharibəsində həlak olduğu üçün 1514-cü ildə I Şah İsmayıllı Səfəvi onun qardaşı Qara xanı Diyarbekir hakimi təyin edir və Kürdistan müharibəsində Qızılbaş ordusuna Qara xan başçı təyin olunur (85, 378). Qara xanın ixtiyarında 5 min nəfər Qızılbaş ordusu ilə Diyarbekirə daxil olmaq istədikdə əhali ona mane oldu. Çünkü Diyarbekir artıq Osmanlı hökumətinə tabe olmuşdu. Qara xan Mardin vilayətində özünü möhkəmləndirək buradan düşmənə qarşı yürüşə başladı. Hər iki ordu arasında Üisibin yaxınlığında «Qoç hasarı» deyilən yerdə müharibə başlandı. Bidlisi qeyd edir ki: «hemin müharibədə Ruzəki tayfasından Tac Əhməd, Qasım Əndəki, Mir Şahhüseyn Kisani, Mir Seyfəddin və Ömər Candar...oldırıldı» (76, 417). Bu vuruşmada kürdlərdən bir çoxunun yaralandığı və əsir alındığı da «Şərəfnamə»də qeyd edilmişdir. Kürdistanın bir sıra vilayətlərində müharibə siddətlə davam edirdi. Ərciş qalası bir ildən artıq Qızılbaşların mühasirəsində qaldı.

Tədqiqatçıların yazdığını görə həmin mühasirə zamanı 15 min nəfərdən çox kurd döyüşüsü və Osmanlı qoşunu məhv edilmişdi. Mardin qalasının müdafiəsi Süleyman xan Ustacluya (Qara xanın qardaşıdır) tapşırılmışdı. Mardin şəhəri dəfələrlə əldən-ələ keçdi, lakin Qızılbaşlar təslim olmadı və Kürdistan müharibəsi uzandı. Məhz ona görə də 1516-cı ildə I Sultan Səlim kurd vilayətlərini istila etmək üçün qəti tədbir gördü. O, Anadolu ordusuna başçılıq edən Şadi paşanı Mardinə və Trabzon hakimi Mustafa paşanı isə 10 min nəfərlik qoşunu ilə Ərzincanaya göndərdi. Həsən Rumlu yazır ki: «Cəməşkəzək hakimi Nurəli xəlifə Ərzincan nahiyesində Mustafa paşa ilə qarşılışdır. Baş verən müharibədə Mustafa paşa qalib gəldi və Nurəli xəlifə öldürüldü» (59, 154). Lakin Bidlisi bu hadisədə bəhs edərkən Nurəli xəlifənin Mustafa paşa tərəfindən deyil, Pir Hüseynin başçılıq etdiyi kürdlər tərəfindən öldürüldüyünü qeyd edir (76, 167-168). Bize görə Kürdistan tarixini diqqətlə tədqiq edən Bidlisinin verdiyi bu məlumat daha artıq həqiqətə uyğundur.

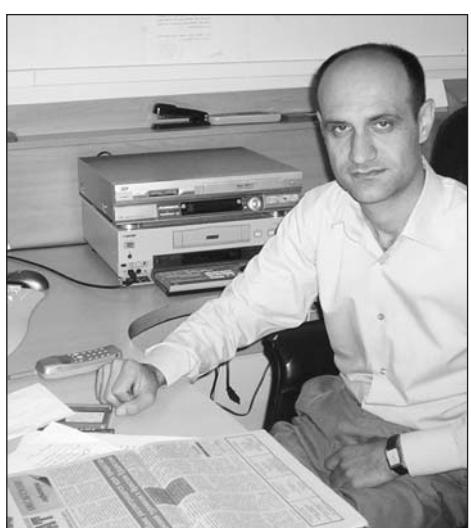
Ardı var

DAMEZIRANDINA 13-SALIYA

Em hê xwandevan bûnê hesretê dengê radîoya Yêrêvanê û rojnama "Rîya teze" bûn. Paş wextîya, xwandevanê kurdên Sûrîyayê, Tirkîyayê, Îraqê, Îranê dihatin li Sovêteye berê, wusa jî li Azerbaycanê dixwandin. Ewana rojname û kovarên kurdî dihanîn û nava xwandevanan belav dikirin. Me der bareyê Kurdistanê, buyerên rojê li Kurdistanê ci diqewimî em agahdar dibûn. Dewr

derbazbû kasêtên kurdî derketin. Dengbêjên şorresvan Şivanê Perwer, Meryem Xan, Eyşêşana Elî, Ehmed Arif Cizrayî, Gulustana Perwer û gelek dengbêjên gelên kurd stiranên şorreskeriyê distiran û gel hişyar dikirin. Dewleta sovêtê belav bû, li rûbarê cîhanê pir guhartin çêbûn. Cara ewlin têlêvîzîyona "Mêd TV" vebû. Ronakbîr û gellên kurd şabûneke çawa xewna şevan bibînin. Deng û

rengên gelê kurdan û Kurdistanê belavî cîhanê bû. gelê kurd bi rîya "Med-TV"-ê bû netewîyeke yek-buyî. Sal derbasbun, bi rîya Melle Mistefa Barzanî û bi serokatîya Mesud Barzanî, bi qewata xwîna şehîdên gelên kurd, bingeha dewleta Kurdistanâ azad hat daynîn û gel piştî pir djwariyan "şerbeta" Azadiyê dem kir. Şahî piştî şahîyê qismetî gelên meyî kevhar bû. Di sala 1999-a bi nabê şîrîn,

“KURDISTAN TV” PÎROZBE

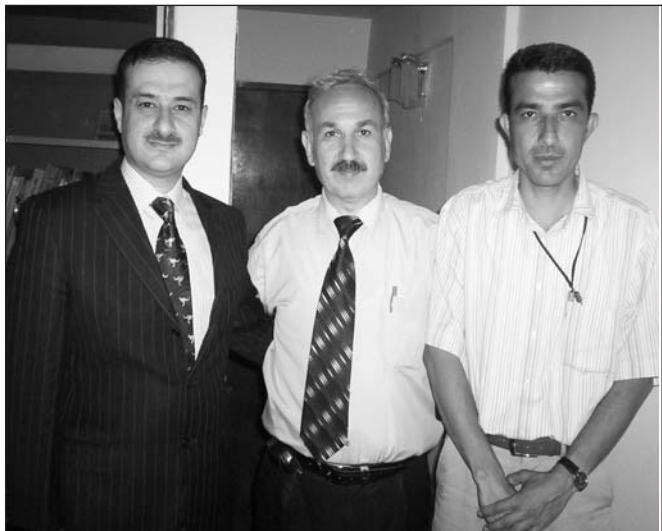
welatê gelê kurda Kurdistan “KURDISTAN TV”-ê hat damezirandinê. Derî bona rewşenbîr, helbestvan, nivîskar, hunermendên kurdên cîhanê vebû. Em jî cara ewlîn ji Azerbaycanê çûne Kurdistanê şirîn û bûne mîvanê Rêvebirê giştî ya “Kurdistan-TV”-ê rêzdarê hêja kek Karwan Akrêyî. Kek Karwan nêzîkê mehekî ez mîvan kirim û min hemû bajar û gundêñ Kurdistanê zîyaret kir û hes-

retêñ salan şirîn-şirîn welatê xwe gerîyam. Hemû karmendêñ têlêvîzîyonê bi rêz harîkarîya me dikirin. Ez her çûnê Kurdistanâ Azad, “Kurdistan-TV”-ê dihesifinim çawa cîyê xebata xwe. Sûpas kek Karwan û hemû xebatkarêñ “Kurdistan-TV”-ê bona hemû tiştî. Kurdistanâ Azad buye cî û warê rewşenbîrêñ devrayî Kurdistanê, “Kurdistan-TV”-ê buye dengê gelê kurdên cîhanê. -” Kurdistan-TV”-

ê bila 13-salîya we bi pêl û baskbe, bila bi dengê te ker û korêñ gelê cîhanê hişyar bin, kurdên meyî nijat parêz ji xewna bindestîyê rabin.

Şikir idi 18-e kanalêñ asîmanî mil dane millê we, bona yekbuna her çar parçêñ Kurdistanê berxwe didin.

Bila ew roj bibe wekî, em salvegera “Kurdistan-TV”-ê li Kurdistanâ yek buyî Azad derbas bikin.

Qadir Qaqax

Övveli öten sayımızda

Pîvanaciwanyê têtniyasînê
Sêdemêt diyartête zanînê
Li gîrniyînûlipêkenînê
Demê gîrînûrondik barînê
Nexasme demê ji xew rabînê
Biyeawaza devûbilwîlê
Hemik hey lolo û Hemik hey lê lê

D' Busirmayê da xalekageşe
Perastyê bera yê serbi heşe
Omerî îmanne b' berêreşe
Cizîri bi îhrambilez dimeşe
Çûna min digel wî jîboLaleşê
Biyeawaza devûbilwîlê
Hemik hey lolo û Hemik hey lê lê

Neteweyî l'dwîv hindek mercane
Biaxûxelkekêwulatvane
Bihestû nest ûhevîtîalane
B'ezman û cılık ûdîrokane
Mercenpêtiyîmetev têdane
Biyeawaza devûbilwîlê
Hemik hey lolo û Hemik hey lê lê
Wulatêtêda b'nâvê Kurdane
Berî dîrokê melêjiyane
Evropitirşêstmilyonane
Hevswîji Farisû Erebane
L' rexekî Ermen rexek j' Turkane
Biyeawaza devûbilwîlê
Hemik hey lolo û Hemik hey lê lê

Ev wulatêménâvKurdistane
Nîv milyon kîlometir pîvane
Hêla dirêjî û pehniyêbizane
Li sîhî û pênc û pêncî û siyane
Pehnîlibîstûnehû çilane
Biyeawaza devûbilwîlê
Hemik hey lolo û Hemik hey lê lê

Pirpirrzengîneev nîstimane
Çavpênerabîna dujminane
Tuxîb dormandor j' dagîrkerane
Îraq ûSurûTurkî û Irane
Sinûrek biçwîk d'gel Erminyane
Biyeawaza devûbilwîlê
Hemik hey lolo û Hemik hey lê lê

Pêkhatina wulat ji deşt û çiyane
Av bi kanû bi rwîbarane
Xudanajelekb'gelek corane
Çandinjikarek serekiyane
Me'den û pitrol pirrdinavdane
Biyeawaza devûbilwîlê
Hemik hey lolo û Hemik hey lê lê

Laperêt dîrokêvedeb'xwîne
Faris, Turk, Ereb d'gelêk b' şerr bîne
Xwînaêkudûgelek riştîne
Dilêwan bo êkpirrkerbükîne

Belê bo Kurda di êkgirtîne
Biyeawaza devûbilwîlê
Hemik hey lolo û Hemik hey lê lê

Her dêj' wulatîqeşyêdagîrker
Ereb ûTurk ûFarisêtxwînxwer
Xem û kovanûmeremûkeser
Keltorê wan yê genî û jeng çêker
Ji meyjê xelkê me zwînaçteder
Biyeawaza devûbilwîlê
Hemik hey lolo û Hemik hey lê lê

Tefrîsûte'rîb û tetrîkbîne

Pîtû zimanûnavvegirtîne
Cil û tîtal û hest ji me standîne
Mejîhoşetme dagîrkirîne
Rizgarya hîzrêb' sanahînîne
Biyeawaza devûbilwîlê
Hemik hey lolo û Hemik hey lê lê

Huner û keltor l' me jengî kirî ye
Heçyêviyaydagîrkerabîr ye
Mejyêkurdiyêbaşguhorî ye
Ya vala nîstimanperwerî ye
Tijî oldarî üeşîretî ye
Biyeawaza devûbilwîlê
Hemik hey lolo û Hemik hey lê lê

Wulatê Hemkêmaye l'bindestan
Turk ûFarisû Ereb lê semyan
Qeme û çequ û şîr bûyne dergehvan
SîmêErzeromkirye du zîndan
Çar hebsêtbertenglîrêkeftaLozan
Biyeawaza devûbilwîlê
Hemik hey lolo û Hemik hey lê lê

Wulatê Hemkê çar pênc parçene
B' eşîryê l'parçek parçen dî hene
B' oldarîhîzir jêk di başiqene
Koçk û peristgehbalyozzxanene
Astengêtçarenivêse mene
Biyeawaza devûbilwîlê
Hemik hey lolo û Hemik hey lê lê

Ne bes axa me yaparçekirî
Mejyê mepêşaxêdagîrkirî
Tev keltorê me dizî û b'xo birî
Cil,ezman,pît,tîtal dabîrrî
Te'rîbûtefrîsûtetrîkkirî
Biyeawaza devûbilwîlê
Hemik hey lolo û Hemik hey lê lê

Pênc mîrgehin kurd xudanêt wane
Navê ya êkê ji wan Erdelane
Yaduwê jî navê wê Babane
Ya sêyê jînavê wêSorane
Çarê Behdîna û pêncêBotane
Biyeawaza devûbilwîlê
Hemik hey lolo û Hemik hey lê lê

Diktatorîfîrgeha xofiroşiyê
Xêlekî rîkxistinaaxatiyê
Oldarîastengbo mirovatiyê
Her sê hawkêse j'bo tepeseriye
Mukum astengin j'boazadiyê
Biyeawaza devûbilwîlê
Hemik hey lolo û Hemik hey lê lê

B'diktatoryetêderûnd'bîtnesax
Mejîdagîrd'bîtpiştî hîngê ax
L'mirovîd'qurmiçin dil û nax
Lewanêherdem limeofûax
Belgenamedar d'bin caşen kembax
Biyeawaza devûbilwîlê
Hemik hey lolo û Hemik hey lê lê

Olêt cîhanêûyêtKurdistanî
YehudiûMesîhî ûMusilmanî
Bûdayî û kunfuşusûZurvanî
Êzdiyatî û Zerdeştî û Manî
Mîtrayî û Hindûsî û Mezdékyanî
Biyeawaza devûbilwîlê
Hemik hey lolo û Hemik hey lê lê

Cemşîdê pêşdadê kurdê dilsoz
Vedît sal sê sed û şêst û pênc roz
Pêş duhizarû heft sala pîroz
Zistan û bihar, havînû payîz
Sersal despê'dkit binavênewroz

Biyeawaza devûbilwîlê
Hemik hey lolo û Hemik hey lê lê

Ereb, Turk, Faris, I'me dagîrkere
Heçya di şîyan da d'gel kurda şerre
J'neçarî berdan hindek devere
Keltorê wana bo me perwre
Rewşenbîrya wanherlêdadwre
Biyeawaza devûbilwîlê
Hemik hey lolo û Hemik hey lê lê

Milletêkurdeherdemnalenal
Betrapêr şîmşîr û rumû metal
Pêr top û tank û kîmya û nepal
Duhî Helebçe ûZêwe ûEnfal
Evrojîmejî pirrîqîşûqal
Biyeawaza devûbilwîlê
Hemik hey lolo û Hemik hey lê lê

Mirov miroveb'helwêstvaniyê
Helwêst jî pêk têt jîqurbanîyê
Qurbanî nexte j'boazadiyê
Belê paazadîj'nebûniyê
Gelek baştire j'berelayiyê
Biyeawaza devûbilwîlê
Hemik hey lolo û Hemik hey lê lê

Newroza Kawey tîrojdaBaban
Ji Rehman paşay gehîşt Şemzînan
Ji 'Ubeyd'lay gehîşte Barzan
J' Barzanyê nemir hilbî serhîdan
Evro xudan herêm û perleman
Biyeawaza devûbilwîlê
Hemik hey lolo û Hemik hey lê lê

Demê hevbendî ya kesayetî
Mukumtir bî ji ya netewayetî
Eger berjewendiyatevayetî
Bî gorî berjewendiya taybetî
Ma çewa bêt kirinkurdâyetî
Biyeawaza devûbilwîlê
Hemik hey lolo û Hemik hey lê lê

Neşîyen şad bibîn bo wulate bwîkê
Ta Kurdistanêbidîneb' berwîkê
Sehke Mekdunî û Selahedînkê
ZarowêtYûnaniyal'mîyûzîkê
Yêt me fêr eşîretyê û cizîkê
Biyeawaza devûbilwîlê
Hemik hey lolo û Hemik hey lê lê

Husabikurda dikin yariya
L' rojhelat ne kurd pişkek ji Ariya
L' rojavay bêpişk kirin j' cinsiya
L' bakurî ne Kurd lêTurkêciya
Biyeawaza devûbilwîlê
Hemik hey lolo û Hemik hey lê lê

Ji çaldêran takucîhangêriyê
Serpêhaftî l'dwîfserpêhatiyê
Nuke jîhevbendîya oldarıyê
Hestû nestaeşîretgeriyê

Mukumtire ji yakurdayetteyiye
Biyeawaza devûbilwîlê
Hemik hey lolo û Hemik hey lê lê

Xelîcê Faris yêheyçinîne
XelîcêEreb gunehek nîne
Sedda Etaturk navekşirîne
B'bîneİslamî razî nebîne
Cilkû navkurdîgunehkarîne
Biyeawaza devûbilwîlê
Hemik hey lolo û Hemik hey lê lê

Ereb û Turk ûFarisbi kerb û kîn

Xala lawaza Kurda dîtiye dîn
ErebîjiKurdekitîş dikirrîn
Got "yus'idnîihnaîxwanbiddîn"
Kurdî got "lêş mubilgaz û panzîn"
Biyeawaza devûbilwîlê
Hemik hey lolo û Hemik hey lê lê

Çequ ûşîrûqeme ûruma
Herdem xisitîne ber serêt sima
Çavêt me qoqilandînebid'ma
Em razîbîneherwekîbuma
Me negotîyenexêryançima
Biyeawaza devûbilwîlê
Hemik hey lolo û Hemik hey lê lê

PîrêkurdseydaMûsayêEnter
Gotî dêwerin bo Diyarbekir
Binêrrin turba şehîda üyêtkafir
Ya kafira l'navzarowêt kiç û kurr
Ya şehîda jî tevErebêtgir
Biyeawaza devûbilwîlê
Hemik hey lolo û Hemik hey lê lê

Erebek li wulatê min hat kuştin
Namek li berwîkê hatîbî dariştin
Me axek girtiye tev rex behîştin
Destkeftî hened' tijîumiştin
Horî pirr hene sıpî ûçavşînjîn
Biyeawaza devûbilwîlê
Hemik hey lolo û Hemik hey lê lê

Li çaxêbîst û êk vînesaxiyê
Derçûwê kulya mafperweriyê
Xudan belgenama nojdariyê
Belgenamedarb' endazyariyê
Hatiyekûştîn' cehşikatiyê
Biyeawaza devûbilwîlê
Hemik hey lolo û Hemik hey lê lê

D'bêjnexusdevayevrorewşenbîr
Ji hesta nîstimanperweriyê yê dwîr
B'tinê berwîkbobiyezirûbîr
Desthelat bo wî qeme û çequ ûşîr
Lew ta nukejîherd'bîtenêçîr
Biyeawaza devûbilwîlê
Hemik hey lolo û Hemik hey lê lê

Kurdopêtiyebote êkrêzî
Dij bîbo qeme û şîr ûşernêzî
Xudan bilind û paqij pirêzî
Yan bibe parçek j' axêpir rezi
Yan jîparçekê vêtbiparêzî
Biyeawaza devûbilwîlê
Hemik hey lolo û Hemik hey lê lê

Partaaxayî eşîretîye
Dîwanxaneserkirdayetîye
Jêderekiyanataybetîye
Her sefareta dagîrkerîye
Ji bo kurdînyê kospek herdemî ye
Biyeawaza devûbilwîlê
Hemik hey lolo û Hemik hey lê lê

Ardı var

Konferansa kurdên Sûriyê yên liderve li Hewlêrê lidardikeve

**Konferansa Kurdên Sûriyê
Hewlêr - 2012**

Avestakurd (Teybetî) - Bi piştgiriya seroktiya hikûmeta Kurdistana Iraqê de û bi alîkariya Encûmana Niştimanî ya Kurdî li Sûriyê, konferansa kurdên Sûriyê yên li welatên derve di 27,28-1-2011 an de li bajarê Hewlêrê lidardikeve. Texmîn dibe ku wê serok Mesûd Barzanî bi gotinekê karê konferans veke û herweha wê şandek ji Komîteya Rêvebir ya Encûmana Niştimanî ya Kurdî li Sûriyê tê de amede bibe.

Dadgeha Tirk zimanê Erebî qebûl kir lê zimanê Kurdî red kir

Avestakurd - Li bakurê Kurdistanê bajarê Mêrdînê, piştî di encama operasyonê KCK'ê de hindek BDP'lî girtin û veguhastin daghehê,

Li dagehê dema BDP'liyan xwestin parastina xwe bi zimanê Kurdî bikin, daghehê daxwaza wan red kir. Li gorî çapemeniya Tirkîyê yek ji berpirsêne kevin yê BDP'ê Mashar Akman daxwaz kir li şûna zimanê

Tirkî bi zimanê Erebî parastina xwe bike, daghehê jî daxwaza wî bicîh anî lê li dijî parastina bi zimanê Kurdî derket.

Fransa bi fermî Serokê Encûmana

Avestakurd - Piştî welatê Birîtaniyayê bi fermî Serokê Encûmana Niştimanî ya Kurdî li Sûriyê Dr. Ebdulhekîm Beşar vexwand û bi fermî piştgiriya xwe bo Encûmana Niştimanî ya Kurdî li Sûriyê ragihand, welatê Fransayê jî bi fermî daxwaznameya vexwandinê ji Dr. Ebdulhekîm Beşar re weku

Niştimanî ya Kurdî li Sûriyê vexwand

Serokê Encûmana Niştimanî ya Kurdî li Sûriyê vexwand. Berpirsê Nivîsingeha Peywendiyê PDKSP (Al partî) yê li Herêma Kurdistanê Saîd Omer ji Avestakurd re ragihand ku, Wezareta Karê Derve ya Fransayê bi fermî Serokê Encûmana Niştimanî ya Kurdî li Sûriyê vexwand. Her wiha Omer got ku wê sibe (22/1/2012) birêz Dr. Ebdulhekîm Beşar li ser daxwaza Wezareta Karê Derve ya Fransayê li Fransayê hevdîtinan bi berpirsêne bilind ên vî welatî re pêk bîne.

Sêx Newaf: Divê êlên Sûriyê çekan li dijî rîjîmê rakin

Encûmana Asayışa Navnetewî di Neteweyê Yekbûyî de.

Win dikarin di vê linkê de li axaftina Şêx Newaf guhdañî bikin:

Avestakurd - Duh divê êdî êlên Sûriyê çekan li dijî rîjîmê rakin û piştgiriya şoreshê û Artêşa Azad bikin. Herweha Elbeşîr xwestibû ku doza Sûriyê bigheji Stenbolê gotibû, ku

Li parlemenê Tirkîyê gotûbêjîn 'Kurd û Kurdistanê'

Avestakurd - Serokê Parlemenê Tirkîyê dema di axivitina her du parlementerên Mûşê Sirri Sakik û Demîr Çelik de behsa Kurd û Kurdistanê hate kirin ji bo destûra nû ya Tirkîyê, mudaxeleya peyvîn wan kir. Li ser vê yekê Hasîp Kaplan nerazîbûna xwe nîşan da û got ku, hûn bi înkârê nagihin cihêkê. Li gorî çapemeniya Tirkîyê, Serokê Koma BDP'ê Hasîp Kaplan der barê vê mijar de da diyar kirin ku, hûn ê li nav çavê me binêrin û bibêjin peyva Kurd û Kurdistanê ji we re qedexeye. Kaplan di axivitina xwe behsa dîroka şerê Tirkan kir û got ku Kurdan di vî şerî de li dijî mîtingeran li cem we cih girt. Her wiha Kaplan tekez li ser wê yekê kir ku bi vî rengî em nikarin aşîtî û dostaniyê pêk bînîn û nerazîbûna xwe li ser mudaxeleya Serokê Parlemenê Tirkîyê nîşan da.

Celal Talabanî nexweşe û li Berlinê ye

Avestakurd - Jêderekê ji malpera AVESTAKURD re ragihand ku serokê Iraqê Celal Talabanî ji bo nexweşiyê hatîye Berlinê... Kengî hatîye Berlinê û li kîjan nexweşxaneyê tê dermankirin, heta niha ne eşkere ye. Hatina wî ya Berlinê ji aliye YNK ve veşartî hate hîştin.

Li Amedê di keleha navîn de gora bi kom

Weke tê zanîn ku kela Amedê ya navîn wergeha dewleta tirk bû. Di vir de wîlîyet, adîlîye, qereqol û hefsxane hebû. Piştî salê 1990 wek qerargeha JITEM'ê hat karanîn. JITEM'ê li vira lîpîrsîn û işkena mirovîn Kurd dikir û wan dikuşt.

Li ser daxwaza Şaredarîya Amedê, vî cîyê kevnar yê dîrokî û çandî ji alî sazîyêne dewletê hat valakirin. Pişt re dest bi paqîjî, kolan û nûvekirina (restorasyon) vî warî hat kirin.

Di xebata kolan û nûvekirina kela navîn de, di kolana li herêma navenda JITEM'ê û hefsxanê de rastî gorek bi kom ku hestîyêne 6 mirovan hat.

Berê jî mukirdarê PKK û JITEM'ê Abdulqadir Aygan, di derbarê JITEM'ê, qerargeha wê ku lê lîpîsîn, işkence û kuştinîn bêqanûnî dikirin, agedarîyê berfîreh dabû. Aygan di malpera "Nasname" yê de dîsa dîyar kir ku "ev der cîyê JITEM'ê ye û bi iştîmalek mezîn wê vana qurbanen JITEM'ê bin!" got.

Ji bo bêz zanîn bê vana kî ne, kesen ku lêzimên wan wenda ne, wê bi rîya eşkerekirina DNA, wê dêbigehîjin bê ev qurbanî kîne.

Учредительное собрание НКА курдов Саратовской области «Загрос»

19 января в г. Саратове, в здании Дома приема официальных делегаций при Правительстве Саратовской области состоялось учредительное

собрание Национально-культурной автономии курдов саратовской области «Загрос». На собрании присутствовало 50 человек, в том числе и представители региональных общественных организаций: руководитель «Ассоциации вынужденных переселенцев «Саратовский источник» – Зуев Александр Пулатович, министр саратовской области, председатель комитета по общественным связям и национальной политике, Авернязов Сергей Клементович, первый заместитель министра, Яков Роман Борисович, руководитель отделения по национальным вопросам при Правительстве Саратовской области, Владимир Владимирович Козак.

Участники мероприятия обсудили ряд важных политических и социально-экономических проблем курдов области, а также, выразили свою озабоченность в связи с событиями, происходящими в Курдистане, и резко осудили антикурдскую политику, проводимую руководством Турции в стране, в частности убийство 35 курдов в селе Робоски, массовые аресты курдских политиков, правозащитников и журналистов. Мирали Рустамович Фатоян, в своем выступлении подчеркнул, что важнейшим вопросом на пути решения курдской проблемы по-прежнему остается необходимость прекращения изоляции и скорейшего освобождения курдского национального лидера Абдуллы Оджалана.

Председателем НКА курдов «Загрос» был избран Депутат Ртищевского городского совета Тимур Мамоевич Даврешян.

Также, участники собрания избрали Правление Автономии, задачей которого является решение социальных проблем курдов, населяющих Саратовскую область. В состав Правления вошли 15 человек:

1. Тимур Даврешян.
2. Мирали Фатоян (президент правления)
3. Абдулбари Усманов
4. Халит Абдиев
5. Асад Ахмедов
6. Юрик Фатоян
7. Рамазан Будаков
8. Оник Фатоян
9. Якуб Хамидов
10. Алихан Мамоян
11. Надир Бакоев
12. Джамал Мстоян
13. Керем Фатоян
14. Исмаил Юсупов
15. Исмаил Османов

Целями новой организации являются сохранение самобытности, развитие языка и национальной культуры курдов. Как сообщил руководитель Национально-культурной автономии курдов Саратовской области «Загрос» Тимур Даврешян, членом новой организации может стать любой гражданин России, относящий себя к курдской этнической общности.

kurdishcenter.ru

Amerîka konsolxaneyâ xwe li Sûriyayê dadixe

Avestakurd - Dewletên Yekbûyî yê Amerîkayê hişyarî da hikûmeta Sûriyeyê ku ger aloziyê wî welatî berdewam bin dê konsolxaneyâ xwe dabixin. Li gorî ajansa BBC'ê berpirseke Amerîkayî got ku wan bi destiliatdarê Sûriyeyê re di vî warî de gotûbêj kirine û ji wan xwestine ku konsolxaneyâ Amerîkayê di warî ewlehî de biparêze û ger wî karî nekirin ew neçar in ku konsolxaneyâ xwe dabixin. Hişyariya Amerîkayê bo daxistina konsolxaneyâ xwe di demekê de ku ev heyema çend mehan e li Sûriyeyê alozî êkhâtine û heyâ niha zêdetirî 6000 kes hatine kuştin û Amerîka û welatên Ewropayî jî sizayêne aborî xistine ser wî welatî.

Cemil HESƏNLİ

Tarix elmləri doktoru, professor
"Media forum" saytı tarixçi
 alım Cemil Hesənlinin
**"Azərbaycanın sovetləş-
 məsi və Qarabağın qara
 günləri (1920-1923)"
 araşdırmasının oxuculara
 təqdim edir.**

Əvvəli ötən sayılarımızda

Əvvəla, qeyd edilməlidir ki, Nərimanovun 1 dekabr bəyanatı AK(b)P MK-nin 4 və 30 noyabr tarixli qərarları ilə ziddiyət təşkil edir. Çünkü AK(b)P MK Siyasi Bürosunun İosif Stalin və Serqo Orconikidzenin iştirakı ilə 1920-ci ilin noyabr ayının 4-də keçirilən iclasında Rusiya-Ermənistən müqaviləsi müzakirə edilərkən qərara alınmışdı ki, müqavilə layihəsində "Naxçıvanın və Zəngəzurun Ermənistəna verilməsi haqqında təklif edilən maddə istər siyasi, istər də strateji cəhətdən sərfəli deyil".

Lakin Ermənistanda sovet hakimiyyətinin qələbəsi ilə bağlı noyabrın 30-da keçirilən AK(b)P MK-nin iclasında 4 noyabr qərarına zidd olaraq Zəngəzurun Ermənistəna verilməsi haqqında qərar qəbul edildi. 30 noyabr tarixli qərarda ümumiyyətlə Naxçıvan məsələsinə toxunulmurdı. Görünür, elə bunun nəticəsidir ki, dekabr ayının 2-də Leqrən haqqında söhbət gedən üç ərazidən yalnız Zəngəzurun Ermənistən tərkibinə keçdiyinin Sovet Rusiyası tərəfindən tanındığını bildirirdi. Lakin 30 noyabr qərarı əsasında hazırlanıb dekabrın 1-də Nərimanov tərəfindən elan edilən bəyannamədə, göründüyü kimi, Zəngəzurla yanaşı Naxçıvanın da Ermənistəna verilməsi öz əksini tapmışdı.

Nəriman Nərimanovun Bakı mətbuatında dərc edilmiş bəyannaməsinin mətni, hələ bu bəyannamə qəzetlərdə dərc edilməzdən əvvəl Serqo Orconikidze tərəfindən təhrif edilməyə başlamışdı. Dekabr ayının 1-də Orconikidze Ermənistəndəki Rusiya diplomatik nümayəndəsi Leqrana və Çiçerinə vurduğu şifli teleqramda bildirdi ki, "Azərbaycan artıq Naxçıvan, Zəngəzur və Dağılıq Qarabağ Sovet Ermənistənə verib". Bu məzmunda bir məlumatı dekabrın 2-də Orconikidze Lenin və Stalinə də verdi. Orada göstərilirdi: "Azərbaycan dünən artıq Naxçıvan, Zəngəzur və Dağılıq Qarabağın Sovet Ermənistənə verildiyini bəyan edib". Orconikidzenin bu məlumatı Moskvaya yetişən kimi, dekabr ayının 4-də "Pravda" qəzetində dərc edilmişdi.

Azərbaycanın sovetləşməsi və Qarabağın qara günləri

Belə bir sual meydana çıxır: doğrudan- mi Orconikidze məsələni dəqiqliklə bilmirdi, yoxsa bu səhvə bilərkdən yol verirdi? Axi Dilicanda sovet hakimiyəti elan edildikdən dərhal sonra Orconikidzenin Nazaretyanla birbaşa xəttə səhbətinin mətnində məsələ Nərimanovun bəyanatında olduğu kimi göstərilir. O deyirdi: "Bu gün Bakı Sovetinin təntənəli icası oldu və Nərimanov Azərbaycan hökumətinin bəyannaməsini oxudu. Orada göstərilir ki, bundan sonra Sovet Ermənistəni ilə Sovet Azərbaycanı arasında heç bir sərhəd yoxdur, bu gündən etibarən Zəngəzur və Naxçıvan qəzalarının ərazisi Sovet Ermənistənin ayrılmaz hissəsidir, Dağılıq Qarabağın əməkçi kəndlilərinə isə öz müqəddərətini təyin etmək hüququ verilir. Neft və kerosin hər iki müttəfiq respublikanın sərvətidir".

Bu sözlərdən riqqətə gələrək Nazaretyan birbaşa xəttə demişdi: "Bravo azərbaycanlılar! Mətbuatda sabahdan mən qışqırmağa başlayacağam".

Azərbaycan İnqilab Komitəsinin sədri Nəriman Nərimanovun məlum 1 dekabr 1920-ci il tarixli bəyanatı bax beləcə bolşeviklərin "yüngül" düzəlişinə məruz qalmışdı. Bəyanatın Bakıda nəşr olunan "Kommunist" (02.12.1920) və "Bakinski raboči" (03.12.1920) qəzetlərindəki mətnində Dağılıq Qarabağın əməkçi kəndlilərinə "öz müqəddərətini təyin etmək hüququ verilir"disə, onun "Pravda" qəze-

teleqram formasında Ermənistən İnqilab Komitəsinə göndərilib.

Məhz bu sənədə istinadən Ermənistən İnqilab Komitəsinin Moskvada olan nümayəndəsi Ter-Qabrelyana məlumat verirdi ki, "Azərbaycan Zəngəzurun, Naxçıvanın birləşdirilməsini və Dağılıq Qarabağda referendum keçirilməsini bəyan edib". Hətta sonralar, 1957-ci ildə Yerevanda "Böyük Oktyabr Sosialist İnqilabı" və Ermənistanda Sovet hakimiyətinin qələbəsi" adlı sənədlər məcmuəsi nəşr edildikdə bəyanatın Ermənistən Mərkəzi Dövlət Arxivində saxlanılan doğru-düzgün mətni həmin sənədlər toplusuna daxil edilmişdi.

Bununla belə, ötən əsrin 80-ci illərində başlayaraq erməni müəllifləri həmin sənədin düz mətnini qoyub nədənsə onun əslilə ilə düz gəlməyən variantına üstünlük verirlər. Məsələn, bu səhvin yer aldığı Ermənistən SSR EA-nın hazırladığı "Dağılıq Qarabağ. Tarixi arayış" kitabçasının müəlliflər heyətinin bəziləri vaxtilə yuxarıda adı çəkilən sənədlər toplusunun hazırlanmasında da iştirak etmişdilər.

Lakin buna baxmayaraq onlar sənədin Ermənistən arxivində olan və 1957-ci ildən akademik nəşrdə yer alan əsl mətninə deyil, 1920-ci ilin dekabr ayının 7-də İrəvanda çıxan "Kommunist" qəzetindəki "əl gəzdirilmiş" mətninə üstünlük veriblər.

tinin 4 dekabr və Ermənistənda çıxan "Kommunist" qəzetinin 7 dekabr sayında dərc olunmuş mətnində Yuxarı Qarabağın "Ermənistən Sosialist Respublikasının tərkib hissəsi kimi tanınması"ndan söhbət gedirdi.

Bəyanatın məzmununun belə saxlaşdırılması həmin vaxt Nərimanovun özünün də ciddi etirazına səbəb olmuşdu. Bir müddət sonra o, Tiflisdə olan xarici işlər komissarı Mirzə Davud Hüseynova tapşırılmışdı ki, onun Dağılıq Qarabağ barədəki bu fikrini Qafqaz Bürosuna çatdırırsın: "Qafqaz Bürosunda mənim bəyannaməmə istinad edirlərsə, orada hərfən belə deyil ki, Dağılıq Qarabağa öz müqəddərətini təyin etmək hüququ verilir".

Ümumiyyətlə, belə bir sual ortaya çıxır: bu bəyanatın doğru mətni Ermənistəndə olubmu? Axi Serqo Orconikidzenin yazılmalarından əlavə, bu bəyanat Nərimanov və Mirzə Davud Hüseynovun imzası ilə

Təəssüf ki, Qarabağ sənədləri ilə bağlı bu əməliyyat nə birinci idi, nə də sonuncu oldu.

Şübəsiz ki, Ermənistənda sovet hakimiyətinin qələbəsindən "vəcdə" gələn Nərimanovun bəyanatında Zəngəzur və Naxçıvan qəzalarının Sovet Ermənistənin bir hissəsi kimi elan edilməsi ciddi səhv idi. Ermənilər, habelə onların Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü şübhə altına almağa meylli olan havadarları bundan dərhal istifadə etdilər. Sonralar, 1923-cü ildə Leninə məktubunda doktor öz səhvini etiraf edərək yazdı: "Ermənistən xeyrinə Azərbaycan hətta öz ərazilərdən imtina etdi, halbuki həmin vaxt siyasi mülahizələrə görə bunu etmək olmazdı".

Nərimanovun bəyanatından iki gün sonra, 1920-ci ilin dekabr ayının 2-də Gümrü müqaviləsinə alternativ kimi imza-

lanan Rusiya-Ermənistən hərbi-siyasi müqaviləsində Zəngəzur qəzasının Ermənistən tərkibinə keçdiyi mübahisəsiz fakt kimi tanınır. Halbuki inqilab astanasında rusların keçirdiyi əhali sayıma görə Zəngəzur qəzasında 123 095 nəfər məsələman, 99 257 nəfər erməni yaşayırırdı.

Zəngəzurun bir hissəsinin Ermənistəna verilməsindən sonra Qarabağ və Zəngəzurun fövqəladə komissarı Şamil Mahmudbəyov dekabr ayının 24-də Nərimanova ünvanlaşdırıldı və onun tapşırığı ilə surəti Orconikidzeyə göndərilən məruzəsində yazırırdı: "4 sahədən ibarət olan Aşağı Zəngəzurun nümayəndələri mənim yanımı gələrək Azərbaycan sovet hakimiyətinin idarəciliyində qalmaq istədiklərini qəti olaraq bildirdilər. Əgər onların təklifi nəzərə alınmazsa, onlar xahiş edirlər ki, bu əhalinin hara köçürürləcəyi yer müəyyənləşdirilsin".

Şamil Mahmudbəyov 1920-ci ilin dekabr ayının 30-da Nəriman Nərimanova və Həmid Sultanova göndərdiyi ikinci məlumatda vəziyyətin böhranlı xarakter daşıdığını, daşnakların dinc əhaliyə hücum təhlükəsinin hər an gözənləndirilən yazırırdı. O qeyd edirdi ki, əgər Mərkəz siyasi mənada bu diyarda hər şeyin uğurlu olacağına əmin olub yüz verstlərlə sahədən orduları çıxarırsa, onda bizim özümüzə icazə verin Qarabağ və Zəngəzuru gözənlənməz hücumlardan qorumaq üçün öz qüvvələrimizi səfərbər edək. O əlavə edirdi ki, biz bunu mümkün və zəruri hesab edirik.

1921-ci ilin fevral ayının 15-də Şamil Mahmudbəyov 24 dekabr məruzəsinə əlavə olaraq Nəriman Nərimanov, Həmid Sultanov və Əliheydər Qarayevin adına iki səhifəlik məlumat göndərmişdi. O, daşnakların daha da azgınlaşdırığın yazır, Qarabağın və Zəngəzurun məsələman əhalisinin erməni talanlarından qorumaq üçün Bakıdan yardım istəyirdi. Mahmudbəyov xəbərdarlıq edirdi ki, daşnaklar "Dağılıq Qarabağın düzən Qarabağla əlaqəsini tamamilə kəsmək üçün Şuşa qəzasının II Vərənd sahəsində üşyan qaldırıb, I Xankəndi sahəsi ilə bir-ləşmək" istəyirlər. O, təklif edirdi ki, Qarabağ və Zəngəzurda məsələman əhalisinin müdafiəsini gücləndirmək üçün bölgədə böyük nüfuzu olan Sultan bəy Sultanovun imkanlarından istifadə etmə lazımdır. Bunun yeganə yolu isə o, az əvvəl Qarabağ və Zəngəzurun general-qubernatoru olmuş, azərbaycanlı əhalinin erməni talanlarından qorunmasına müstəsnə rol oynamış, ermənilərin təkidi ilə həbs edilmiş Sultan bəy Sultanovun qardaşı Kosrov bəy Sultanovun həbsdən azad olunmasına göründü.

Hətta Ş.Mahmudbəyov məlumatın sonuna öz əlyazısı ilə əlavə etmişdi ki, "Xosrov bəy Sultanov azad ediləcəyi təqdirdə onun loyallığı və etibarlılığına şəxsən cavabdeh olacaq, onun bütün hərəkətləri üçün məsuliyyəti öz üzərinə götürəcək". Şamil Mahmudbəyovun bu məlumatı da fevralın 28-də Xalq Komissarları Sovetinin işlər idarəsi tərəfindən Serqo Orconikidzeyə göndərildi.

Ardı var

(Начало № 150)

К этому времени население Нари состояло из протокурдских элементов, что видно и от имени урартийского верховного Бога Халди (а правильно ли звучит клинопись с этим теонимом?) и этнонимом урартских царей.

Халди — хурритское Hu-u-da, курдское Hu-de, Xu-de. Имя царя Менуа повторяется в имени Мемнон («Понятливый») Митридата. По сей день широко распространены и современное ирано-курдское с.м.и. Meno, Mana — «Понятливый». Имя Ишбуни возможно, искаженное от курдского *tişk* (тишк) — луч (солнца) и глагола *buin* (бин) — быть и означает «Солнечный Луч» («Отражение Солнца»). Этноним Сардума исключительно современное ирано-курдское собственное мужское имя (*Serdar*) и означает «Кrona (дерева)», «Вершина», «Величина», «Гигант». Общеиранокурдским мужским именем *Serdar* (Сардар) тесно связана и курдская поговорка «Под кроной одного дерева может укрыться тысяча овец», что указывает и на подлинный смысл этого имени как «Главнокомандующий», «Полководец».

Ученые страну Биани локализуют в юго-западной части Закавказья, в районе страны Диау(е)хи, даже юго-западнее Чалдырского (от курдского Чыл Дар — «Сорок Деревьев») озера[21].

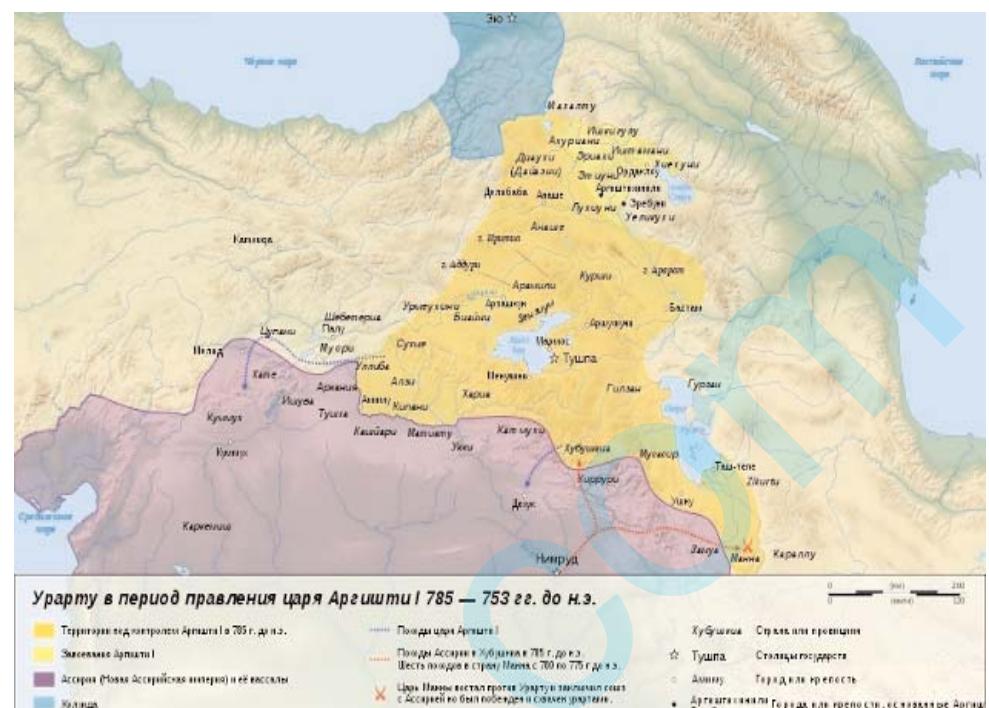
В то же время, центральные области Урарту, непосредственно примыкающие к

ток, специалист своего дела. Наличие в курдской среде женских собственных имён типа *Şarez*, *Şare*[24], *Şere*, *Şerza*[25] и многочисленных курдских племен с эпонимами ширази[26], шизаж, шивезури, шиязи, шойвазан, шерм, шеран, шеруни, шивили, ширави, ширайан и др. также может служить веским доводом в пользу этого предположения. Название страны Шериази состоит из компонентов Шерия (от курдского шер — «лев») и зи (древнекурдское *zi* — «рожденный»), которую можно перевести и как «Рожденные от Льва» (есть и с.м.и. Шеран, Шеро, Шаро — «Мужественный», «Храбрый», «Львиное»).

Следует отметить, что в этом же рассматриваемом нами надписи Аргишти отмечается, что он после завоевания Эриахи «выступил против страны Ануни, завоевал город Уриеуни, царский город Утерухи». Все эти подвиги Аргишти для бога Халди «за один год совершил». Поэтому, на основании текста, используя последовательность указанных в надписи названий стран, локализовать их также последовательно рядом было бы недопустимой ошибкой. К примеру, область Тариуни, в надписи, в числе завоеванных стран назван после Биани и перед Забахае. Согласно локализации, между Тариуни и Биани находится область Диаеху, а Биани и Забахае — г. Макалтуни и страна Нигуни. Аргишти из завоеванных стран за год захватил богатую добычу чис-

таются истинными потомками мидийцев»[28]. Армянская традиция называть курдов «марами» — потомками Астиага, восходит к древнеперсидской, существовала вплоть до середины XIX в. О ней русские исследователи отзывались следую-

Они живут, и до настоящего времени, на тех же «местах и называются курдами»[33]. В ареале своего обитания курдские племена известны своими курдскими названиями: курды, живущие в Баязидским пашалыке, называют себя не Баязидли, но Сливанлы,

шим образом: «Курды вообще плохие мусульмане. Я приведу несколько поверьй и поговорок, которые ходят о курдах на востоке... В Персии курд...; там не верят ни ему, ни его молитве. Если хотят сказать,

потому что весь этот округ известен у них под именем Сливан; в Богеш, Муш, Сассун и проч., называют себя Рошки и сам округ — Рошкан»[34]. Касателю этнонима «сасун», согласно армянским переданиям (Моисея

Курдское Государственное Образование На Территории Урарту: Страна Шура Митра

центральному городу Ван, носили совсем другое наименование: Армарили — область восточнее Ванского озера, а следов называния Биани нет в топонимии этого района. Видимо, в действительности существует только одна область под названием Биани, расположенная поблизости озера Чалдыр. В Османской империи было административно-территориальное образование Чалдырский санджак, а границей с Ахалкалаки служит Чалдырский хребет. Территория Карской области была образована 1 ноября 1877 г. из земель Карского и Чалдырского санджаков Османской империи, занятых Российской империей в ходе Русско-турецкой войны 1877.

Видимо, от страны Биани, возможно вследствие внутриплеменных (родовых) соперничеств и разногласий отделилась род урартских царей, которые закрепившись в Нари, образовали новую династию, но, в память о прежней своей стране продолжали себя именовать титулом царей страны Бианили и в дальнейшем отстаивали этот титул в ходе военных походов на свою бывшую малую родину.

Как справедливо полагает академик Г. А. Меликишвили, засвидетельствованное на территории Диаухи (с детерминативом «страна») название *Şeriazı* также носит хурритский облик: компонент *şer* очень распространен в хурритской ономастике[22]. Название страны Шериази, возможно, связано с названием богини Шеруа[23] в ассирийском пантеоне, где кроме ассирийских встречаются и иранские божества, обусловленное смешанным характером населения Ассирийской державы. В пантеоне г. Уммы в Шумере, в годы правления III династии Ура была и богиня Шара. *Şarez* в курдском означает знающий, сведущий, осведомленный, опытный, искусный, зна-

лом 19255 отроков, 10140 воинов, 23280 женщин — всего 52675 человек; 1104 коня, 35015 голов крупнорогатого и 101829 мелко-рогатого скота. И в связи с этим, сложно себе представить, чтобы Аргишти, отягощенный таким количеством военной добычи, смог вместе с ней передвигаться по названным в тексте странам за короткий период времени. Естественно, военные походы в разные страны совершались в разное время и в разных направлениях, а летопись составлялась по итогам этих походов. Поэтому размещать город Узинабтарна и страны Сиримутра между Забахае (предполагаемый район Ахалкалаки) и города Макалтуни страны Игани (на юго-западе озера Чалдыр) нам кажется, будет проблематичным, хотя можно попытаться локализовать ее в районе современного Карса в Северном Курдистане. На это указывает и то, что эти территории всегда находились под кутийско-мидийско-курдским контролем. Но, факт остается фактом — еще в IX в. до н.э. в бассейне озера Ван и в Южном Закавказии обитали иранские-протокурдские племена.

Тариупи (Тариуни) окружал озеро Ван с северной и западной сторон, куда входила и современный район Муша - «Страна мушков»[27]. Позже Тарон как область в Стране Welata Beranan («Туруберан» армянских источников) курдской племенной конфедерации Мамыкан занимал плодородную долину реки Мел (ныне Карасу, в Северном Курдистане).

Персы территории исторического проживания курдов традиционно называли «Марастан». Иранские источники уверяют, что «иранские курды разговаривают на старо-персидском диалекте и по существующей версии луры являются ответвлением древних курдов. Оба племени счи-

таются такоёто обещание никогда не сдержитсѧ, то говорят, это «Молитва Мора» (Мор одно из названий курдов). Другая поговорка персов, столь же верно характеризует курдов; они говорят: «Мор Казвинский — хороший вор, вор из Кенгавера (деревня курдов близ Хамадана) — отличнейший вор» и так далее»[29].

Персидская и армянская традиции однозначно под именем Аждака подразумевают последнего мидийского царя Астиага. Общеизвестно, что ранние письменные источники, в частности, древнеармянские, последнего мидийского царя Астиага называли Аждак («Дракон»), а всех мидийцев - рожденными от змей — марами. Армянский исследователь второй половины XIX века К. Хачатуров, продолжая эту традицию, пишет об «Астиаге (Аждаке), царе курдов»[30]. Другой армянский исследователь второй половины XIX в. Худобашев, с опорой на высокий авторитет других армянских историков (Чамчян. «История Армении»; Индиджян. Географическое описание всей земли армянской и ее жителей»), пишет, что «курды произошли от мидян, известных между армянами под общим названием МАРКЬ. Курдами они называются потому, что, во времена существования древнего Армянского царства, жили в той части Армении, которая называлась тогда Кордрик или Корд, а ныне называется Курдистаном»[31]. Далее автор сообщает, что эти курдские племена, пришедшие в Армению под «предводительством Мидийских князей», а «именно, в Кордрик и Мокк, поселились в них и были названы курдами»[32]. Далее он пишет, что «Мидяне пришли в Армению в царствование Багратуни, — и жили в нынешних «пашалыках — Ванском, Мушском, Баязидском», «управляясь своими эмирами или беями».

Хоренаци), «санасуны-сасунцы происходят от Санасара, сына ассирийского царя Синнахериба», то есть, армяне сасунцев первоначально не связывают с армянами, а выдвигают последующей арmenизации этих «ассирийцев» армянами. И это несмотря на то, что Сасун свой этноним получил от курдского племени сасуни, а все христансское население Сасуна вплоть до массового своего исхода в 1915-16 гг. исключительно говорили на курдском языке, вся топонимия местности также на курдском, а сасунцы еще и в 60-70-е годы свои свадьбы и похоронные обычаи спровали по курдским обычаям и на курдском языке.

Даже в XVIII веке, согласно армянскому источнику, «Провинция Муш, Курдустанской области, состоит под турецким владением в Малой Армении. — Главный город Муш стоит на самом берегу Евфрата»[35]. Армянские историки годы правления династии Багратуни (Багратиды) указывают ок. 220 — 1045 гг. Хотя, из истории хорошо известно, что в 595 гг. до н.э. территория Урарту уже была подконтрольна мидийцам-курдам.

Это также свидетельствует в пользу того, что носители этнонима Тариупи (Тариуни) были ираноязычные протокурды. Тароном в IV веке владели курдский род-племя Мамыкан — Мамеконеан армянских источников, а область правления их в курдской передаче был известен как Welata Beranan, отраженный в армянских источниках как «Туруберан» («Таруберан», «Тарон»). Это курдское племя мамыкан и по ныне обитает в Ванской области в Северном (турецкой части) Курдистана, незначительное количество — в Казахстане и России (Краснодарский край, Республика Адыгея).

Zəfər Çağlayan Məsud Bərzani ilə görüşüb

Deyerler.Org:
Türkiyə iqtisadiyyat naziri Zəfər Çağlayan müzakirələr aparmaq üçün ötən gecə İraqın şimalındaki Ərbil şəhərinə səfər edib. Kürd

Muxtariyyətinin rəhbəri Məsud Bərzani ilə Salaheddin qəsəbəsində görüşən Z.Çağlayan 1 saatda yaxın müzakirələr aparıb. (CİHAN) Görüşdə Kürd Muxtar Vilayətinin ticarət və sənaye naziri Sinan Çeləbi, Türkiyənin Ərbil baş konsulu Aydin Selcen və digər yüksək səviyyəli rəsmilər də iştirak edib.

Haşimi qaytarılmazsa Kürdüstan büdcəsi dondurulacaq

İraqın millət vəkili, Tarik Haşiminin qaytarılmamışının konstitusiyaya qarşı çıxməq olduğunu deyib

İraqlı parlamentarılardan Heysem Cuburi, vitse-prezident Tarik Haşiminin Bağdada qaytarılmadığı təqdirdə Kürdüstan Regional rəhbərliyinin büdcəsinin dondurulacağını bildirib. İraqın baş naziri Nuri el-Maliki liderliyindəki Hüquq Dövləti İttifaqı üzvü millət vəkilərindən Heysem Cuburi, bu gün təşkil etdiyi mətbuat konfransında, bərəsində verilən hebs qərarından sonra Kürdüstan Bölgesinə siğanan vitse-prezident Tarik Haşiminin Bağdada qaytarılması lazımlığını söyləyib. Heysem Cuburi, "Əgər Tarik Haşimi Bağdada qaytarılmazsa, məhkəmə yoluyla Kürdüstan Bölgesinin büdcəsinin dondurulması üçün addımlar atacaq" deyib. Kürdüstan Regional Rəhbərliyinin İraq məhkəməsinin qərarlarına və İraq konstitusiyasına uyğun hərəkət etmələrinin lazımlığını bildirən Cuburi, Tarik Haşiminin təslim edilməməsinin mərkəzi rəhbərliyə və konstitusiyaya qarşı çıxməq olduğunu önə çəkib. Xatırladaq ki, İraqın şimalındaki regional hökumət haqqında hebs qərarı çıxarılan vitse-prezident Tarik Əli Haşiminin Bağdad hökumətinə təhvil verməkədə qərarlı olduğunu təkrarlayıb. Bağdad regional hökumətə rəsmi yazı yazaraq İraq parlamentiindən toqquşmaya görə mesuliyyət daşlığı bildirilen Haşiminin təhvil verilməsini isteyib. Lakin regional hökumət təklifi reddedildi. Haşimi hələlik İraq prezidenti Cəlal Tələbanının Süleymaniyyədəki evində qalır. Onun hələ vitse-prezident olduğunu bildiren Tələbani qeyd edib ki, iddiaları isbat olunmayana qədər Haşimi günahsızdır. Tələbani Haşiminin yeganə istəyinin məhkəmənin Kərkükə keçirilməsi olduğunu bildirib.

Helbesta Xerîbîyê

Welatē min! Bedewa Rojhilatê!
Nav dengê te belav bûye ji qûrna tê
Mixabin koçberim, ji te gelek dûr.
Ji hesretê çavê min da nema nûr...
Divên gelîyê te hene asê û kûr.
Têda diherike çemê dirêj û gur.
Cîyayê pir bilind hene ji wir,
Ji wir tê dîtin başûr, û bakur,
Kela hene ji wan çiya hela hê,
Pîyê tu neyarî lê nêketîye.
Divên kanîyê te hene pir,sar
Neyara av venexarîye tucar.
Divên li wan çiya teyrê baz hene,
Difirin li esmana bilind, bilind.
Divên piling hene li wan devera,
Nikare tu nêcirvanek nêzîk bê.
Divên li deştê te kar-xezal hene,
Bedewê wisa tune vê cîhanê.
Divên li wan dera şerê nêr hene,
Pir wêrekin ew natirsin ji xwînê.
Divên li wan cî –banîya şerê nêr,
Pir çê dibin, diha zêde têr dine.
Divên li wira gul û sosin hene,
Du-dermanin, melhemê hemu dila.
Gelê min cî û warekî wa da dîjî,
Axa Welatê min deşt û zozane.
Xemîlîye gund û bajar reng-renge,
Gelê tê de dîjî, mîrxas, egîte.
Qedirbilinde,pir awaze, pir denge.

Sefer Sévoyî

Son günler beynəlxalq birliyin gündəmini zebt etmiş bir nömrəli mövzu – İran ətrafında yaranmış gərginlik və rəsmi Tehranın uranı 20 faiz zənginləşdirməyə müvəffəq olduyuyla bağlı dəqiqlişdirilmiş informasiyalar fonunda bu ölkəyə qarşı sanksiyalarдан başqa hərbi əməliyyatların da qaćılmaz olduyuyla haqda səsləndirilən fikirlər Suriyadaki qardaş qırğını sənki bir qədər arxa plana keçirib. Görünür, eله buna görədik ki, Qərbin başının İran məsələsinə qarışdığını görən Suriya prezidenti Bəşər Əsəd də artıq qıçıqlandırıcı bəyanatlar səsləndirməyə başlayıb. Bir neçə gün önce Dəməşq Universitetində çıxış edən Suriya diktatoru Ərbə Bırılı Liqasından qovulmalarına münasibət bildirərkən onların bu quruma ehtiyacının olmadığını, əksinə Ərbə Bırılı Liqasının "əreb dünyasının ürəyi" olan Suriyaya möhtac

sərhəd bölgədə olması, oradan da Əsəd rejiminə qarşı savaşa başlayacaqlarını bəyan etməsi əslində dəyişikliklər bilavasitə iştirak edəcəyi anlamına gəlir. Ancaq Ərdoğan hökuməti kifayət qədər ölçülü-biçili siyaset yürüdür və hələlik sadəcə sərhəddəki düşərgədəkilərə humanitar yardımalar göstərməklə suriyalı qaćınları, onların vasitəsiylə də bütövlükde Suriya xalqının rəhbətinə qazanmaq isteyir. Ona görə də Bəşər Əsəd istenilən anti-Türkiyə bəyanatlarının rəsmi Ankara tərəfindən cavabsız buraxılacağı, sadəcə baş verənləri səsiz diplomatiya ilə seyr edəcəkləri görünür. Təbii ki, lazımlı gələcəyi təqdimdə bu "sükut" pozulada bilər və Ərdoğan hökumətinin bütövlükde əreb dünyasındaki nüfuzunu daha da artırmaq üçün yaranacaq hər fürsətdən

mi Qəddafidən də az müddətə öbördürülə bilər.

Mövzu ilə bağlı tanınmış politoloq, xarici siyaset məsələləri üzrə keşmiş dövlət müşaviri Vefa Quluzadənin də fikirlərini öyrəndik. Politoloq Bəşər Əsədin Suriyani "əreb dünyasının ürəyi" adlandırmamasını gülüşlə qarşılıdı və bu sərsəmələməni Əsədin isterikada olmasına əsaslandırdı: "Mən birinci dəfədər bu cür "ciddi" fikirlər eşidirəm. Bu, sadəcə Bəşər Əsədin özünün tapıntısı, yaradıcılığıdır. Əgər biz gerçəkdən də əreb dünyasının ürəyi haqqında danışırıqsa, ilk növbədə Misirin adını çəkməliyik. Çünkü Misir ən yüksək sivilizasiyaya, ən böyük nüfusa, ən böyük tarixə və mədəniyyətə malik olan ölkədir. Ərbə aləminin aparıcı ölkəsinin Misir olduğunu bütün dünya bilir və qəbul edir. Ondan sonra biz əreb aləminin ürəyi dedikdə, ikinci yerde

Suriya Liviya ssenarisinin bir addımlığında ...

Əreb dünyasının "ürəyi" vətəndaş müharibəsi üçün "döyüñür"

Politoloq Vefa Quluzadə: "Türkiyə silahlı qüvvələri 910 kilometr ərazidə öz sərhədlərinə nəzarət edir və heç kim bunu Suriyaya müdaxilə kimi qələmə verə bilməz"

olduğunu bəyan edib.

Göründüyü kimi, Bəşər Əsəd hələ də obrazlı desək, "qan-qan" deyir və Liviya diktatoru Mümmər Qəddafin acı taleyinin bir gün onu da haqlaya biləcəyi əndişəsindən çox-çox uzaq olduğunu nümayiş etdirməyə çalışır. Ancaq bu cür nikbinliyin ona çox baha başa gələcəyi ehtimalı da yüksəkdir və bu günlərdə Suriya ordusunun Şimal bölgəsi üzrə keşfiyyat reisi general Əhməd el-Şeyxin ondan üz döndərək qıymaçılardan qoşulması, daha doğrusu, Əsəd rejiminə qarşı silahlı mücadilə aparan Azad Suriya Ordusunun sıralarına qatılması onu iddia etməyə əsas verir ki, tezliklə bu ölkədəki savaş əsl vətəndaş müharibəsinə çevriləcək və Bəşər əsədin təbirincə desək, əreb dünyasının "ürəyi" param-parça olacaq.

Diqqətçəkən bir məqam qıymaçı generalın məhz Suriyanın Türkiye ilə həmşərhəd şimal bölgəsində yerleşən Azad Suriya Ordusunun komandanı, polkovnik Riyad əl-Əsədə birləşməsi və Suriya rejimindən qoşmış 20 min əsgərlə bir il müddətinə Bəşər əsədi devrimə qadir olduqlarını bəyan etməsidir. Artıq heç kimdə şübhə doğurmur ki, onşuz da son zamanlar xeyli pisleşmiş Dəməşq-Ankara münasibətlərində yeni gərginlik ocağı baş qaldırıb və Bəşər Əsəd rejimi ən böyük təhlükəni ABŞ və ya İsraildən deyil, məhz 910 kilometrlik sərhəd zolağı olan Türkiyədən gözəyidir. Əslində ABŞ-ın istədiyi də budur və rəsmi Vaşington Suriyanı məhz Türkiyənin əliyə susdurmaq isteyir. Bu isə xeyli risklidir və artıq qıymaçı generalın da hal-hazırda Türkiye Silahlı Qüvvələrinin faktiki nəzarətində olan

çevik diplomatiya ilə yararlanacağı da şübhə doğurmamalıdır. Yeri gelmişkən,

artıq Ərbə Bırılı Liqası Suriyaya göndərdiyi müşahidəçiləri də geri çağırmaqdə və Əsəd rejiminin əndazəni aşan ərköyünlüyünə dözmək fikrində olmadığına isbatlamaqdadır. Qətər əmirinin Suriyaya qarşı hərbi müdaxilənin qaćılmaz olduğunu və məhz əreb ölkələrinin orduları tərəfindən hərbi müdaxilənin doğru olmasını bəyan etmesi isə bu problem ətrafında yeni situasiya yaradıb və çox güman ki, hazırda onun mümkünlüyü araşdırılır. Əslində bu ssenari də rəsmi Vaşingtonun çox arzulduğu, hətta buna əməli işlə alıştığı bir çözüm variantıdır ki, əreb dünyasının "ürəyi"ni məhz əreb ölkələrin öz əliyə dayandırmağa cəhd edilir. Hər halda Suriya irimiqyaslı hərbi əməliyyatlara hamilədir və hər cür iqtisadi sanksiyaların heç bir səmərə vermədiyiini anlayan Qerb dünyası növbəti Liviya variantının planlarını çizir. Ancaq bu dəfə NATO-nun müdaxiləsi əvəzində ərablerin özlərinin bu problemi silah gücünə çözməsinə daha çox cəhdler edilir. Əgər başda ABŞ olmaqla hiylər Qerb dünyası buna nail olsa, Əsəd rejimi

Səudiyyə Ərbəstəni gəlir. Çünkü orada Mekke və Mədina kimi müqəddəs ziyanatgahlar var. Peygəmbərimiz Məhəmməd Əleyhissalamın da qəbiri oradadır. Ona görə də Səudiyyə Ərbəstəni da müəyyən mənada əreb aləminin qəlbini adlandırmaq olar. Ancaq nəyə görə Suriyani əreb dünyasının ürəyi adlandırır, bu, mənə qaranlıqdır. Bələkə orda rus bazası olduğundan o, bu qənaətə gəlib? Hər halda bu suala Bəşər Əsədin özündən savayı kimse cavab vere bilməz".

Vefa Quluzadə Qətər əmirinin əreb ölkələri ordusunun Suriyaya müdaxiləsinin zəruriliyi barədəki açıqlamasını da qeyri-ciddi hesab edir: "Bunu demək sadəcə münəccimlik olardı ki, sabah orada nə baş verəcək və əreb qoşunları bu ölkəyə müdaxilə edəcəkmi? Vaxtaşırı Rusiya keşfiyyatı şayılər buraxır ki, guya Türkiye silahlı qüvvələri müdaxiləyə hazırlaşır. Bəzi şayılərə görə hətta NATO qoşunlarının Suriyaya müdaxiləyə hazırlaşlığı deyilir. Ancaq reallıqda mənə elə gəlir ki, heç kim ora girmək istəmir. Türkiye silahlı qüvvələri 910 kilometr ərazidə öz sərhədlərinə nəzarət edir və heç kim bunu Suriyaya müdaxilə kimi qələmə verə bilməz".

Politoloq bir neçə gün önce Suriyanın keşfiyyat generalının qaçaraq Türkiye ilə sərhəd bölgədəki qıymaçılara qoşulmasına da orijinal münasibət bildirdi: "Yəqin həmin general kürd əsilli imiş". V.Quluzadə sonda bu mövzu ətrafında maraqlı qüvvələrin həddindən artıq çox şayılər dövriyyəyə buraxdığını söyləyərək hər deyilənə inanmamağı tövsiyə etdi.

Zülfüqar, hurriyyet.net

Türkiyədə kurd üsyancıları ilə əlaqəsi olanlara qarşı itihadlar irəli sürülüb

Türkiyə məhkəməsi bu gün ölkənin cənub-şərqində muxtarıyyət uğrunda mübarizə aparan kurd üsyancıları ilə əlaqəsi olan 31 nəfərə qarşı itihadlar irəli sürüb. İttihad olunanlar arasında Türkiyə parlamentinin sabiq üzvü Fatma Kurtulan və siyasetçi Türcə Bəkirxan da var. Bəkirxan hal-hazır-

da fəaliyyətinə qadağan qoyulan kurd siyasi partiyasına rəhbərlik edir.

Keçən cümə günü ölkə boyu evlər və ofislərdə keçirən reydlər zamanı Ankarada kurd qanunvericisi Leyla Zana da daxil edilməklə, kürdönümlü Sühl və Demokratiya partiyasının üzvlərinin həbs edildiyi

bildirilir.

PKK partiyası ilə əlaqəsi olduğu deyilən Leyla Zana 1994-cü ildə 10 il həbs cəzasına məhkum edilmişdi. Bu yaxınlarda isə onun Türkiyənin üsyancı qruplarının tərəfli buraxılsın çağırışına qarşı "kurd'lər üçün silah siğortadır" deməsi ölkədə qalmaqla səbəb olmuşdu.

Памяти Кази Мухаммеда

22 января исполнится 66 лет со дня провозглашения Мехабадской Республики, президентом которой стал выдающийся сын курдского народа - Кази Мухаммед.

Путь курдского народа к свободе отмечен виселицами: шейх Абдель-Салям Барзани, шейх Сайд Пирин и шейх Сайд

Рза, Кази Мухаммед и тысячи менее известных борцов отдали свои жизни за счастье и национальные права нашего народа. Но их подвиг не был напрасным. Эпопея Мехабадской республики, самый факт провозглашения курдского государства, относительно долгий срок (почти год), на протяжении которого оно держалось, мужественное и благородное, истинно-курдское поведение его лидеров перед лицом врагов, суда и казни - все это оставило неизгладимый след в коллективной памяти курдской нации. Одним из привлекательных личных и политических качеств Кази-Мухаммеда было то, что он был совершенно лишен "вождист-

ского комплекса". Он не отождествлял свои личные интересы с интересами народа, не считал, что народ должен служить ему лично и приносить себя в жертву своему лидеру, но наоборот, всегда видел себя слугой и представителем иранских курдов. Имея возможность уйти вместе с барзанцами и тем спасти свою жизнь, он сознательно пожертвовал собой и остался в Мехабаде с тем, чтобы предотвратить резню, которую могли устроить шахские войска. И оказавшись, вопреки шахским обещаниям амнистии (которым он, впрочем, никогда не верил) на скамье подсудимых, Кази Мухаммед использовал ее так, как то подобает курдскому патриоту и национальному лидеру, гордо и бескомпромиссно обличая с нее врагов курдского народа и курдской свободы.

В дни падения Мехебедской Республики, Кази Мухаммед передал Мустафе Барзани ее знамя, некогда водруженное над площадью Чарчара. "Он пронесет это знамя - говорил Кази Мухаммед на суде, - и когда-нибудь воздрузит его на самой высокой вершине Курдистана".

Его пророчество сбылось: Мустафа Барзани и его дети стали законными преемниками курдской государственности, и их стараниями красно-белозеленый флаг с изображением солнца ныне гордо реет над горами и долинами свободного Курдистанского Региона.

Делегация парламента Курдистана посетит семьи погибших во время авианалета в Улудере

Делегация парламента Курдистана, как ожидается, посетит турецкую провинцию Ширнак, чтобы выразить соболезнования в связи с убийством 35 курдов в ходе турецкого авиаудара.

Ахмед Варти, который является одним из 9-ти членов делегации, сказал агентству Ак-Ньюс, что визит пройдет по просьбе большинства курдских депутатов в парламенте со всего политического спектра. Делегация отправляется в Турцию в воскресенье.

"Мы встретимся с семьями погибших в результате недавнего авиаудара турецких военных самолетов, выразив им соболезнования парламента и народа Курдистана", сказал Варти. Делегация парламента Курдистана посетит семьи погибших во время авианалета в Улудере.

Делегация парламента Курдистана, как ожидается, посетит турецкую провинцию Ширнак, чтобы выразить соболезнования в связи с убийством 35 курдов в ходе турецкого авиаудара.

Ахмед Варти, который является одним из 9-ти членов делегации, сказал агентству Ак-Ньюс, что визит пройдет по просьбе большинства курдских депутатов в парламенте со всего политического спектра. Делегация отправляется в Турцию в воскресенье.

"Мы встретимся с семьями погибших в результате недавнего авиаудара турецких военных самолетов, выразив им соболезнования парламента и народа Курдистана", сказал Варти.

РПК отрицает причастность к взрыву в Хаккяри

HPG (Народные Силы обороны - боевое крыло РПК) выпустило заявление в связи с взрывом самодельной бомбы в Хаккяри, убившим одного и раневшим 27 человек. HPG отрицает свою причастность к взрыву, подчеркивая, что ни одно из его отделений ни в коем случае не могло быть связано с ним.

Гультан Кышанак : Нужно защищать свой голос

По поводу решения компании "Eutelsat". Сопредседатель (Партии мира и демократии- BDP), Гультан Кышанак заявила , что "Это неприемлемое решение и является нарушением свободы слова и выражением своих мыслей. Рож-ТВ является голосом каждого из нас , и мы все против этого решения должны выйти, борясь сопротивляться , чтобы защитить свой голос ".

Отметив, что решения прекращения вещания телеканала Рож-ТВ является частью политики турецкого правительства и ПСР , и они заставляют курдский народ молчать, а также, чтобы скрыть правду от мирового общества. Кышанак , резко за критиковала решение компании "Eutelsat", и заявила , что "Это решение , связано с данным политическим процессом, который ведется против курдского народа ."

Кышанак сказал, что "Рож -ТВ являются глазами , ушами и голосом курдского народа , и это голос является голосом тех , кто требует демократию и мира , и никто не в силах , чтобы заставить нас замолчать , и закрыть этот телеканал . Телеканал Рож-ТВ, ведет трансляцию против черной пропаганды, которая является параллельной политики правительства Турции и партии ПСР в разрушения и уничтожения курдского народа ."

Кышанак отметила , что " Они давят на телеканал Рож-ТВ , чтобы погасить наш голос , и я призываю курдский народ оказывать сопротивления в знак протеста против этого решения и защищать свои голоса."

Напомним , что после того как Муниципальный суд Копенгагена приговорил к штрафу в 400 тысяч евро курдоязычный спутниковый телеканал " Рож - ТВ ". Судья, однако, отказался лишить его лицензии на вещание как того требовало турецкое правительство. Последнее утверждает, что телеканал связан с Рабочей Партией Курдистана, признанной Евросоюзом террористической организацией. Рож-ТВ имеет датскую лицензию на вещание, но студия находится в Бельгии.

В этих условиях, Eutelsat решил приостановить наличие Рож ТВ на своих спутников, чтобы избежать нести уголовную ответственность в качестве соучастника с террористической деятельностью.

Eutelsat следовательно, попросил дистрибуторов uplinking Рож телевизор чтобы его спутники приостановили трансляцию канала. Руководство Курдского национального телевидения Великого Курдистана „Рож ТВ“, заявило теперь наши зрители могут смотреть вещание Рож ТВ по этому ниже указанному адресу.

Комиссия Сената Франции отклонила закон об отрицании геноцида армян

Французский законопроект об уголовной ответственности за отрицание геноцида армян в среду столкнулся с первым противодействием со стороны парламента - его отклонила комиссия Сената по законам, сообщает агентство Франс Пресс.

Комиссия проголосовала за предложение о неприемлемости текста. Как отмечает агентство, это ожидаемое решение, учитывая позицию членов комиссии, часть которых еще 4 мая 2011 года голосовала против подобного предложения.

Результат голосования поступит на утверждение верхней палаты парламента в понедельник, 23 января, где, по данным агентства, у него есть все шансы провалиться, поскольку большинство сенаторов поддерживают законопроект.

Нижняя палата парламента - Национальное собрание - 22 декабря одобрила текст, который предусматривает наказание в виде года тюремного заключения и штрафа в размере 45 тысяч евро за отрицание любого признанного законом геноцида. Речь идет, прежде всего, о геноциде армян в Османской империи в 1915 году. Количество жертв среди армянского населения составляет около 1,5 миллиона человек. Законопроект был предложен депутатом от правящей партии "Союз за народное движение" (UMP).

Социалисты, которые с сентября располагают большинством в Сенате, также намерены проголосовать за законопроект. Как сообщил глава социалистической фракции, большинство его коллег высажется "за", а остальные воздержатся от голосования.

Центристы, которые располагают 31 местом в Сенате, в большинстве своем могут проголосовать против или воздержаться. Большая часть сенаторов-коммунистов не намерена голосовать.

Учитывая позицию социалистов и UMP, которым принадлежит 262 сенаторских кресла из 348, предложение о неприемлемости текста в понедельник не найдет поддержки большинства. В тот же день последует голосование, в результате которого законопроект может быть окончательно принят.

Анкара крайне болезненно отреагировала на одобрение данного закона, объявив о замораживании политического, военного и экономического сотрудничества с Францией. В качестве первой ответной меры на следующий день турецкий посол был отозван из Парижа для консультаций. В начале января посол вернулся во Францию.

Eutelsat приостановил вещание РОЖ ТВ

После того как Муниципальный суд Копенгагена приговорил к штрафу в 400 тысяч евро курдоязычный спутниковый телеканала " Рож - ТВ ". Судья, однако, отказался лишить его лицензии на вещание как того требовало турецкое правительство. Последнее утверждает, что телеканал связан с

Рабочей Партией Курдистана, признанной Евросоюзом террористической организацией. Рож-ТВ имеет датскую лицензию на вещание, но студия находится в Бельгии. В этих условиях, Eutelsat решил приостановить наличие Рож ТВ на своих спутников, чтобы избежать нести уголовную ответственность в качестве соучастника с террористической деятельностью. Eutelsat следовательно, попросил дистрибуторов uplinking Рож телевизор чтобы его спутники приостановили трансляцию канала. Руководство Курдского национального телевидения Великого Курдистана „Рож ТВ“, заявило теперь наши зрители могут смотреть вещание Рож ТВ по этому ниже указанному адресу.

ДИПЛОМАТ

№ 03 (151) 23-29 января 2012

ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

Президент Барзани принял министра экономики Турции

Масудом Барзани, президент регионального Курдистана, принял турецкого министра экономики Зафера Чагляяна, который прибыл в Эрбилье, в сопровождении более 200 инвесторов, предпринимателей и владельцев турецких компаний для участия в турецко – курдском экономическом форуме, который состоялся вчера в Эрбилье и Сулеймании .

Министр Турции передал президенту Барзани приветствие Премьер-министра

Турции Реджеп Тайип Эрдогана, стороны говорили о развитии экономических отношений в различных областях, торговли и инвестиций, добавив, что сопровождающая его делегация, которая включает в себя большое количество инвесторов и бизнесменов, пришли для координации и сотрудничества со своими коллегами , чтобы повысить уровень сотрудничества между Турцией и Курдистаном .

Пресс -Секретарь президента Барзани, Файсал аль-Даббаг в своем заявлении газете « Аль-Шарк Альяусат», сказал, что президент Барзани приветствует прибытие делегации и желание турецкой стороны в развитии торгово-экономического сотрудничества, выразил готовность руководства регионального Курдистана предоставить все необходимые материалы для иностранных компаний, особенно турецких для работы в инвестиционной области по улучшению экономические положения.

Курдистан может стать независимой страной

Идея раздела Ирака не нова. В 2006 г. Джозеф Байден, тогда глава Комитета по международным делам Сената США предложил разбить государство на три части - для шиитов, суннитов и курдов. Совместно с Лесли Гелбом (Leslie Gelb), почётным президентом Совета по внешней политике, Байден написал программную статью с издевательским называнием "Единство посредством автономии в Ираке": они предлагали применить к Ираку схему раздела Боснии. Особенно полезным США видится независимый Курдистан: он дестабилизирует одновременно Иран, Сирию и Турцию, спровоцировав курдские меньшинства в этих странах последовать примеру. Для того, чтобы исключить самостоятельное развитие Ирака, Вашингтон поддерживает постоянную возможность распада страны. "Самый верный союзник" шейх Абу Риша в последнее время выступает за автономию суннитских регионов на западе и севере Ирака . В декабре 2011 руководство провинций Анбар, Диала и Салахеддин также заявило, что намерено доби-

ваться большей автономии - по примеру Курдистана, у которого имеется собственный парламент, президент, вооруженные силы и возможность подписывать нефтяные контракты напрямую без участия Багдада . А в комплекс все эти меры на официальном языке Вашингтона называются так: "Соединённые Штаты останутся вместе с иракским народом, чтобы построить более сильную и благополучную нацию", как заявил министр обороны США Леон Панетта на церемонии .

Политбюро ПСК обсудило нынешний кризис в Ираке

Под председательством Генерального секретаря Патриотического союза Джаяляя Талабания Политбюро партии (ПСК), провела три заседания с 7 января - 8 - 9, 2012 г. На заседание было обсужден текущий кризис, который переживает политический процесс в Ираке, подчеркнув, что беспорядки и риски могут привести к политическим конфликтам и сектантским столкновениям. На совещании, подчеркнуто , что лучшим решением для кризиса является проведение Национальной конференции политических партий, которое предложил президент Джаялья Талабани и при поддержке других партий. Необходимость проведения переговоров и обмена мнениями между Патриотическим союзом Курдистана, Демократической партии Курдистана , другими курдскими партиями и иракскими сторонами для того, чтобы преодолеть

препятствия, мешающие политическому процессу, в том числе нерешенные вопросы между Эрбилем и Багдадом было отмечено на заседание ПБ ПСК .

Было выражено полная поддержка усилиям президента Джаяля Талабани и президента Курдистана Масуда Барзани, для достижения консенсуса между иракскими сторонами.

Азад Джундияни официальный представитель Политбюро ПСК, в заявлении для прессы по итогам встречи, заявил, что президент Джаяль Талабани вернулся в Багдад в понедельник вечером, чтобы начать переговоры с политическими партиями там, чтобы ликвидировать разрыв между ними.

Единственный способ вывести Ирак из кризиса это путь переговоров между политическими партиями в Ираке, добавил Джундияни.

ПОСЛЕДНЯЯ страница

Ильхам Алиев принял иракскую делегацию

19 января Президент Азербайджанской Республики Ильхам Алиев принял делегацию во главе с председателем комитета по внешним связям парламента Республики Ирак Хаммамом Хамуди.

Глава государства выразил удовлетворение успешным развитием двусторонних связей между Азербайджаном и Ираком. Подчеркнув, что некоторое время назад Азербайджан посетил с визитом министр иностранных дел Ирака, Президент Ильхам Алиев сказал, что две страны намерены развивать сотрудничество во всех областях. Отметив значение межпарламентских связей в развитии двусторонних отношений, глава государства выразил уверенность в том, что визит в Азербайджан большой делегации, представляющей парламент Ирака, послужит делу расширения сотрудничества между двумя странами.

Председатель комитета по внешним связям парламента Ирака Хаммам Хамуди выразил удовлетворение визитом в Азербайджан большой делегации, представляющей в парламенте все регионы Ирака. Отметив, что в Ираке уже сформировано стабильное общество, Хаммам Хамуди подчеркнул, что его страна заинтересована в расширении сотрудничества с соседними государствами, в частности с Азербайджаном, в различных направлениях, в том числе в области экономики, торговли и инвестирования.

Президент Барзани и турецкий губернатор обсудили открытие новых пограничных пунктов

В понедельник, президент Курдистана Масуд Барзани принял губернатора пограничной с Ираком турецкой провинции Хаккири Муаммара Тукера и сопровождающую его делегацию.

На встрече они обсудили открытие двух новых пунктов пересечения границы между провинцией Хаккири и провинциями Эрбиль и Даухук.

Президент Барзани выразил готовность оказать всяческую поддержку устройству новых пограничных пунктов.

Обмениваться студентами с Азербайджаном

Председатель комитета парламента Ирака предлагает наладить студенческий обмен между двумя странами. Об этом в четверг на встрече с азербайджанской делегацией в Парламентской ассамблее Организации исламского сотрудничества (ПА ОИС) заявил председатель комитета по внешним связям иракского парламента Хаммам Хаммузи.

"Для укрепления духовных и религиозных связей между двумя странами необходимо организовать обучение иракских студентов в Азербайджане и азербайджанских - в Ираке", - сказал Хаммузи.

Член азербайджанской делегации в ПА ОИС Сабир Рустамханлы сообщил, что Азербайджан оказывает систематическую помощь иракским студентам в получении виз.

Хаммузи высоко оценил сотрудничество двух стран.

"Для нас является честью избрание Азербайджана непостоянным членом Совета безопасности ООН", - сказал он.

Руководитель азербайджанской делегации в ПА ОИС Говхар Бахшалиева отметила, что взаимоотношения Азербайджана и Ирака имеют длительную историю. Азербайджан в международных организациях, в том числе, в ПА ОИС, поддерживает Ирак, сказала она.

Pukmedia.com

ТӘSİSÇİ VƏ BAŞ REDAKTOR:
TAHİR SÜLEYMAN

İMTİYAZ Ü SERNİVİSAR:
TAHİR SILÈMAN

УЧРЕДИТЕЛЬ И ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

ТАХИР СУЛЕЙМАН

Tel: +994 50 352-33-18

Xüsus i müxbir lər:
RAMİZ CƏBRAYILOV,
SAKİT ÇIRAQLI

Müəlliflərin mövqeyi redaksiyanınn
övqeyi ilə üstüstə düşməyə bilər.

www.Diplomata-kurdi.com

Ünvan: Bakı şəhəri, 40

Küçə S.Mehmandarov ev 25, mənzil-17

Navnisan: Bakû 40 soqaq

S.Mehmandarov xanî 25 mal-17

Adres: Bakı 40, ulica S.

Мехмандарова дом 25 кв-17

Özət "Diplomat" qəzetiñ bilgisayar
mərkəzində yığılıb səhifələnib və "Futbol+
Serviss" mətbəəsində çap olunmuşdur.
e-mail: diplomat_gazeti@box.az
Şəhadət nömrə : NFS 005004966
BUSB-un 2 sayılı Sabunçu rayon
filialı
VÖEN1800061582
H/h 438010000
Sifariş: 4500